

Stenografični zapisnik

pete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 1. februvarja 1912.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Ivan Šusteršič. — Vladna zastopnika: C. kr. deželni predsednik ekscelenca Teodor baron Schwarz in c. kr. okrajni glavar Karol grof Königl. — Vsi člani razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, ekscelenca Josip baron Schwegel, Henrik pl. Schollmayer-Lichtenberg, baron Apfaltrern in Anton baron Codelli. — Zapisnikarja: dr. Fran Novak in dr. Ivan Zajec.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Priloga 54. — Poročilo deželnega odbora o spremembi zakona o občinskih taksah.
3. Priloga 56. — Poročilo deželnega odbora o reformi pri deželnem knjigovodstvu in pri deželni blagajni.
4. Priloge 57. — Poročilo deželnega odbora o izločitvi davčne občine Gorenje Polje iz občine Toplice in ustanovitvi samostojne krajne občine Gorenje Polje.
5. Priloga 58. — Poročilo deželnega odbora glede pobiranja nad 100 % doklade v občini Sv. Križ pri Kostanjevici 1. 1912.
6. Priloga 59. — Poročilo deželnega odbora o izločitvi davčne občine Velesovo iz sedanje krajne občine Šenčur pri Kranju in ustanovitvi samostojne krajne občine Velesovo.
7. Priloga 60. — Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o dolžnosti za vzdrževanje ograj.
8. Priloga 61. — Poročilo deželnega odbora o pobiranju 149 % doklade po davčni občini Kal v krajni občini Šmihel pri Postojni 1. 1912.
9. Priloga 62. — Poročilo deželnega odbora o uravnavi Kamniške Bistrice z zakonskim načrtom.

Stenographischer Bericht

der fünften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 1. Februar 1912.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Ivan Šusteršič. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Exzellenz Theodor Freiherr von Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Königl. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Exzellenz Josef Freiherr von Schwegel, Heinrich von Schollmayer-Lichtenberg, Freiherr von Apfaltrern und Anton Freiherr von Codelli. — Schriftführer: Dr. Franz Novak und Dr. Ivan Zajec.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Beilage 54. — Bericht des Landesauschusses über die Abänderung des Gesetzes betreffend die Gemeindetagen.
3. Beilage 56. — Bericht des Landesauschusses über die Reform bei der Landesbuchhaltung und bei der Landeskasse.
4. Beilage 57. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Ausscheidung der Steuergemeinde Oberfeld aus der Gemeinde Töplitz und Konstituierung als selbständige Ortsgemeinde Oberfeld.
5. Beilage 58. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Einhebung einer 100 % übersteigenden Umlage in der Gemeinde St. Kreuz bei Landstraß pro 1912.
6. Beilage 59. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Ausscheidung der Steuergemeinde Velesovo aus der jetzigen Ortsgemeinde St. Georgen bei Krainburg und Konstituierung als selbständige Ortsgemeinde Velesovo.
7. Beilage 60. — Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesetzentwurf betreffend die Pflicht zur Einhaltung von Einfriedungen vorgelegt wird.
8. Beilage 61. — Bericht des Landesauschusses betreffend die Einhebung einer 149 % Umlage in der Steuergemeinde Kal, der Ortsgemeinde St. Michael bei Adelsberg, pro 1912.
9. Beilage 62. — Bericht des Landesauschusses über die Regulierung der Steiner-Feistritz mit dem Gesetzentwurfe.

10. Namestna volitev:
 - a) enega člana iz cele zbornice v šolski odsek;
 - b) enega člana iz cele zbornice v kmetijski odsek;
 - c) enega člana iz mestne skupine v personalni odsek.
11. Volitev namestnika v deželni odbor iz volilnega razreda mest in trgov ter trgovske in obrtne zbornice.
12. Poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu deželnega poslanca dr. Lampeta in tovarišev glede ustanovitve centralne deželne klavnice in mesnice (priloga 63.).
13. Poročilo kmetijskega odseka:
 - a) o poročilu deželnega odbora v zadevi načrta zakona gledé uprave skupnih zemljišč (k prilogi 22);
 - b) o samostalnem predlogu poslanca Lavrenčiča in tovarišev v zadevi meščanske korporacije v Kamniku (št. VII);
 - c) o uravnavi Sore od Godešič do Goričan z zakonskim načrtom (k prilogi 26.);
 - d) o prevzetju kmetijsko-kemičnega preizkuševališča za deželni zavod (k prilogi 36.).
14. Poročilo upravnega odseka:
 - a) gledé načrta lovskega zakona (k prilogi 17.);
 - b) o ustanovitvi mesta deželnega zemljemerca (k prilogi 52);
 - c) o peticiji občine Mengeš za uvrstitev občinske ceste Mengeš-Rodica med okrajne ceste (42/Pet.);
 - d) o peticiji občin Mekinje in Kamnik za uvrstitev občinske poti od deželne ceste Kamnik-Motnik do okrajne ceste Kamnik-Črna med okrajne ceste (41/Pet.);
 - e) o samostalnem predlogu poslancev Matjašiča, Jarca in tovarišev, da se rok za brezobrestno posojilo vinogradnikom iz občin Radovica in Drašiči podaljša (št. VI);
 - f) o peticiji občine Gorje glede uvrstitve nekaterih občinskih cest med okrajne ceste (8/Pet.);
 - g) o nekaterih priredbah v deželni prisilni delavnici v Ljubljani (k prilogi 25.);
15. Poročilo finančnega odseka:
 - a) o prošnji slovenskega čebelarstva društva za Kranjsko o podpori čebelarstva (732/Pet. I. 1910.);
 - b) o prošnji krajevnega odbora c. kr. pletarske šole v Radovljici za podporo (704/Pet. I. 1910.);
 - c) o prošnji c. kr. centralnega zavoda za meteorologijo in geodinamiko na Dunaju za podporo (43/Pet.);
 - d) o prošnji zdravstvenega zastopa v Novem mestu za prispevek k poplačilu obresti v znesku 5400 K in zvišanje prispevka k plači primarija na 3000 K (21/Pet.);
 - e) o prošnji zdravstvenega zastopa v Postojni za redno letno podporo (68/Pet.);
 - f) o prošnji upravnega sveta Elizabetne otroške bolnice za zvišanje letne podpore (18/Pet.);
 - g) o prošnji občinskega zastopa v Gorjah za prispevek k zgradbi postajališča „Podholm-Vintgar“ (47/Pet.);
 - g) o prošnji prve železniške in železnoobrtne zadrage v Kropi in Kamni Gorici za odpis obresti deležev in podaljšanje brezobrestnega posojila v znesku 4000 kron (9/Pet.);
10. Ergänzungswahl:
 - a) eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause in den Schulausschuß;
 - b) eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause in den Landwirtschaftsausschuß;
 - c) eines Mitgliedes aus der Stadtkurie in den Personalausschuß.
11. Wahl eines Stellvertreters in den Landesausschuß aus dem Wahlkörper der Städte und Märkte und der Handels- und Gewerbekammer.
12. Bericht des Finanzausschusses über den selbständigen Antrag des Landtagsabgeordneten Dr. Lampe und Genossen betreffend die Errichtung einer Landeszentralfleischhalle und Fleischbank (Beilage 63.).
13. Bericht des Landwirtschaftsausschusses:
 - a) über den Bericht des Landesausschusses inbetreff des Gesehtwurfses rüchichtlich der Verwaltung gemeinschaftlicher Grundstücke zur Beilage 22);
 - b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Lavrenčič und Genossen inbetreff der Bürgerkorporation in Stein (Nr. VII);
 - c) über die Zaieregulierung von Godešice bis Goričane nebst dem Gesehtwurfs (zur Beilage 26.);
 - d) über die Übernahme der landwirtschaftlich-chemischen Versuchstation als Landesanstalt (zur Beilage 36).
14. Bericht des Verwaltungsausschusses:
 - a) betreffend den Entwurf des Jagdgesetzes (zur Beilage 17);
 - b) über die Systemisierung der Stelle eines Landesvermessungsbeamten (zur Beilage 52);
 - c) über die Petition der Gemeinde Mannsburg um Einreihung der Gemeindefraße Mannsburg-Robica unter die Bezirksstraßen (42/Pet.);
 - d) über die Petition der Gemeinden Mürkendorf und Stein um Einreihung der Gemeindefraße von der Landesstraße Stein-Motnik bis zur Bezirksstraße Stein-Črna unter die Bezirksstraßen (41/Pet.);
 - e) über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Matjašič, Jarc und Genossen um Fristverlängerung des unverzinslichen Darlehens den Weinbauern aus den Gemeinden Radovica und Drašiči (Nr. VI);
 - f) über die Petition der Gemeinde Gorje um Einreihung einiger Gemeindefraßen unter die Bezirksstraßen (8/Pet.);
 - g) über einige Adaptierungen in der Landeszwangsarbeitsanstalt in Laibach (zur Beilage 25);
15. Bericht des Finanzausschusses:
 - a) über die Petition des slov. Bienenzuchtvereines für Krain um Förderung der Bienenzucht (732/Pet. de 1910);
 - b) über die Petition des Ortskomitès der k. k. Flechterschule in Radmannsdorf um Subvention (704/Pet. de 1910);
 - c) über die Petition der k. k. Zentralanstalt für Meteorologie und Gæobinamif in Wien um Subvention (43/Pet.);
 - d) über die Petition der Sanitätsdistriktvertretung in Rudolfswert um einen Beitrag zur Zahlung der Zinsen per 5400 K und um Erhöhung des Beitrages zum Gehalte des Primarius auf 3000 K. (21/Pet.);
 - e) über die Petition der Sanitätsdistriktvertretung in Adelsberg um ordentliche Jahressubvention (68/Pet.);
 - f) über die Petition des Verwaltungsrates des Elisabeth-Kinderhospitals um Erhöhung der Jahressubvention (18/Pet.);
 - g) über das Gesuch der Gemeindevertretung in Gorje um einen Beitrag zum Baue der Haltestelle „Podholm-Vintgar“ (47/Pet.);
 - g) über die Petition der ersten Nagelschmied- und Eisenindustrie-Genossenschaft in Kropa und Steinbüchl um Abschreibung der Anteilssinteressen und Verlängerung des unverzinslichen Darlehens per 4000 K (9/Pet.);

- h) o prošnji prve žebljarske in železnoobrtne zadruga v Kropi in Kamni Gorici za podporo za nabavo novih strojev (12/Pet.);
- i) o prošnji „Unterstützungsverein für Juristen“ za podporo (11/Pet.);
- j) o prošnjah društva za promet tujcev na Kranjskem (738/Pet., 739/Pet. l. 1910.);
- k) o prošnji društva „Verein zur Abhaltung wissenschaftlicher Ferienkurse für Lehrer“ in odbora „Ausschuss für volkstümliche Universitätsvorträge der k. k. Universität in Wien“, naj se s podporami omogoči učiteljem udeležba pri poučnih tečajih (39/Pet.);
- l) o prošnji „Narodne šole“ za podporo (67/Pet.);
- m) o prošnji društva „Wiener akademischer Verein für Sexualhygiene“ (13/Pet.);
- n) o prošnji podpornega društva za dijake na realki v Idriji (1/Pet.);
- o) o prošnjah planinskega društva za podporo (730/Pet., 733/Pet. l. 1910.);
- p) o prošnji pripravljavnega odbora za zgradbo vajenskega doma v Ljubljani za brezobrestno posojilo (49/Pet.);
- r) o prošnjah društva „Philharmonische Gesellschaft“ v Ljubljani za podporo (735/Pet. l. 1910.; 51/Pet.);
- s) o prošnji „Dramatičnega društva“ v Ljubljani za podporo gledališču (740/Pet. l. 1910.);
- š) o prošnji „Glasbene Matice“ za podporo (34/Pet.);
- č) o prošnji „Slovenske Filharmonije“ za podporo (22/Pet.);
- u) o prošnji društva „Asylverein“ na Dunaju za podporo (36/Pet.);
- v) o prošnji Kočevske posojilnice za podporo (25/Pet.);
- z) o prošnji R. Jakopiča za brezobrestno posojilo v znesku 20.000 K v svrhu izplačanja svojega umetniškega paviljona (53/Pet.);
- ž) o prošnji prof. Voduška za zvišanje letne nagrade za meteorološka opazovanja (724/Pet. l. 1910.);
- aa) o prošnji vpokojenega okrožnega zdravnika Peternela za zvišanje pokojnine (44/Pet.);
- bb) o prošnji vpokojenega okrožnega zdravnika dr. Perišiča za zvišanje pokojnine (35/Pet.);
- cc) o računskem sklepu deželnega zaklada za leto 1909 (k prilogi 253 l. 1910.).
16. Priloga 55. — Poročilo finančnega odseka o deželnem proračunu za l. 1912. (k prilogi 20.)
- h) über die Petition der ersten Nagelschmied- und Eisenindustrie-Genossenschaft in Kropa und Steinbüchl um Subvention zur Anschaffung neuer Maschinen (12/Pet.);
- i) über das Subventionsgesuch des Unterstützungsvereines für Juristen (11/Pet.);
- j) über die Petitionen des Vereines für den Fremdenverkehr in Krain (738/Pet., 739/Pet. de 1910);
- k) über die Petition des „Vereines zur Abhaltung wissenschaftlicher Ferienkurse für Lehrer“ und des „Ausschusses für volkstümliche Universitätsvorträge der k. k. Universität in Wien“ um durch Unterstützungen den Lehrern die Beteiligung an den Unterrichtskursen zu ermöglichen (39/Pet.);
- l) über das Subventionsgesuch der „Narodna šola“ (67/Pet.);
- m) über die Petition des „Wiener akademischen Vereines für Sexualhygiene“ (13/Pet.);
- n) über die Petition des Unterstützungsvereines für Schüler an der Realschule in Idria (1/Pet.);
- o) über die Petition des „Planinsko društvo“ um Subvention (730/Pet., 733/Pet. de 1910);
- p) über die Petition des Vorbereitungsausschusses für den Bau des „Vajenski dom“ in Laibach um ein unverzinsliches Darlehen (49/Pet.);
- r) über die Subventionsgesuche der „Philharmonischen Gesellschaft“ in Laibach (735/Pet. de 1910.; 51/Pet.);
- s) über die Petition des „Dramatično društvo“ in Laibach um Subvention für das Theater (740/Pet. de 1910);
- š) über das Subventionsgesuch der „Glasbena Matica“ (34/Pet.);
- t) über das Subventionsgesuch der „Slovenska Filharmonija“ (22/Pet.);
- u) über das Subventionsgesuch des „Asylvereines“ in Wien (36/Pet.);
- v) über das Subventionsgesuch der Gottscheer Darlehenskasse (25/Pet.);
- z) über die Petition des R. Jakopič um ein unverzinsliches Darlehen per 20.000 K behufs Auszahlung seines Kunstpavillons (53/Pet.);
- ž) über die Petition des Prof. M. Vodusek um Erhöhung der Jahressubvention für meteorologische Beobachtungen (724/Pet. de 1910);
- aa) über die Petition des pens. Distriktsarztes Peternel um Pensionserhöhung (44/Pet.);
- bb) über die Petition des pens. Distriktsarztes Dr. Perišić um Pensionserhöhung (35/Pet.);
- cc) über den Rechnungsabluß des Landesfondes für das Jahr 1909 (zur Beilage 253 de 1910)
16. Beilage 55 — Bericht des Finanzausschusses über den Landesvoranschlag pro 1912 (zur Beilage 20)

Začetek seje ob 10. uri dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr vormittags.

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Za zapisnikarja današnje seje imenujem gospoda poslanca dr. Zajca in dr. Novaka.

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.**

Došel je dopis od okrajnega sodišča ljubljanskega za izročitev gospoda poslanca Josipa Turka radi prestopka zoper varnost časti.

Odkazujem ta dopis imunitetnemu odseku.

Došle peticije izročam pristojnim odsekom.

Gospodje poslanci grof Margheri in tovariši so vložili samostalni predlog, glasom katerega naj bi se spremenil § 1. zakona z dne 22. avgusta 1889, dež. zak. št. 20, radi varstva divjačine. (Glej dodatek št. I. — Siehe Anhang 3l. I.). To je pravzaprav smatrati kot amendent, kot spremenjalni predlog k načrtu lovskega zakona. Zaradi tega bo ta predlog prišel v obravnavo obenem z lovskim zakonom, ki je danes na dnevnem redu.

Nadalje so vložili gospodje poslanci Ravnikar, dr. Žitnik in tovariši samostalni predlog glede ustanovitve mesta okrožnega zdravnika za kraje na Pivki in v Košanski dolini s sedežem v Št. Petru na Krasu. (Glej dodatek št. II. — Siehe Anhang 3l. II.).

Odkazujem ga upravnemu odseku.

Nadalje so vložili gospodje poslanci Dular in tovariši samostalni predlog zaradi pomoči zoper nadlogo ciganov na Dolenjskem in zlasti v novomeškem okraju. (Glej dodatek št. III. — Siehe Anhang 3l. III.).

Gospodje poslanci Matjašič in tovariši so izročili samostalni predlog za zgradbo mostu čez Kolpo pri Gribljah. (Glej dodatek št. IV. — Siehe Anhang 3l. IV.).

Odkazujem ga upravnemu odseku.

Nadalje so vložili gospodje poslanci Matjašič in tovariši interpelacijo na deželnega glavarja v zadevi kolavdacije Drašičke ceste. (Glej dodatek št. V. — Siehe Anhang 3l. V.).

Na to interpelacijo bom odgovoril v eni prihodnjih sej.

Gospodje poslanci dr. Pegan in tovariši so vložili interpelacijo na Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika zaradi postopanja nekaterih okrajnih glavarstev, ki županska poročila dajo kontrolirati po orožnikih. (Glej dodatek št. VI. — Siehe Anhang 3l. VI.).

To interpelacijo bom izročil Njega ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku.

Potem je vložen še en samostalni predlog gospoda poslanca Vehovca in tovarišev v zadevi

licencovanja bikov. (Glej dodatek št. VII. — Siehe Anhang 3l. VII.).

Odkazem ga imunitetnemu odseku.

Končno je še eno vprašanje na gospoda deželnega glavarja došlo od poslancev dr. Lampeta in tovarišev.

Prosim gospoda zapisnikarja, da to interpelacijo prečita.

Zapisnikar dr. Zajec

(bere: — liest:)

„Vprašanje
na deželnega glavarja.

V zbornici se je trdilo, da je postopanje deželnih poslancev Slovenske Ljudske Stranke v zadevi verifikacije volitev iz mestne skupine v protislovju z neko obljubo, ki jo je baje podal gospod deželni glavar svoj čas kot načelnik kluba deželnih poslancev Slovenske Ljudske Stranke.

Podpisani vprašujemo:

Kako stališče zavzema gospod deželni glavar k tej trditvi?

V Ljubljani, dne 1. februarja 1912.

Dr. Lampe l. r., Fr. Demšar l. r., Hladnik l. r., Matjašič l. r., Povše l. r., Jarc l. r., Zabret l. r., Lavrenčič l. r., Dular l. r., dr. Pegan l. r., Ravnikar l. r., Drobnič l. r., Dimnik l. r.“

Deželni glavar:

Na to interpelacijo mi je čast odgovoriti, kakor sledi (bere — liest):

„Jaz nisem nikdar podal kake izjave, bodisi v imenu stranke ali v lastnem imenu, ki bi se dotikala posredno ali neposredno vprašanja, ki se je rešilo v sklepu deželnega zbora glede verifikacije mandatov bivših ljubljanskih poslancev Reisner in Ribnikar.

Vse tozadevne nasprotné trditve in iz njih izvirajoči napadi na večino deželnega zbora — napadi, ki so se pogojno obračali tudi zoper deželnega glavarja — so tedaj brez vsake dejanske podlage.“ (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links).

Svojo odsotnost od današnje seje so opravičili: radi bolezni gospoda poslanca ekscelenca baron Schwegel, plem. Schollmayer, zaradi družinskih zadev gospod poslanec baron Apfaltrern.

Prehajamo k točki:

2. Priloga 54. Poročilo deželnega odbora o spremembi zakona o občinskih taksah.**2. Beilage 54. Bericht des Landesauschusses über die Abänderung des Gesetzes betreffend die Gemeindetagen.**

Odkazujem to stvar ustavnemu odseku.

Točko:

3. Priloga 56. Poročilo deželnega odbora o reformi pri deželnem knjigovodstvu in pri deželni blagajni;

3. Beilage 56. Bericht des Landesauschusses über die Reform bei der Landesbuchhaltung und bei der Landeskasse;

odkazujem upravnemu odseku;

točko:

4. Priloga 57. Poročilo deželnega odbora o izločitvi davčne občine Gorenje Polje iz občine Toplice in ustanovitvi samostojne krajne občine Gorenje Polje;

4. Beilage 57. Bericht des Landesauschusses betreffend die Ausscheidung der Steuergemeinde Oberfeld aus der Gemeinde Töplitz und Konstituierung als selbständige Ortsgemeinde Oberfeld;

ustavnemu in občinskemu odseku;

točko:

5. Priloga 58. Poročilo deželnega odbora glede pobiranja nad 100% doklade v občini Sv. Križ pri Kostanjevici l. 1912;

5. Beilage 58. Bericht des Landesauschusses betreffend die Einhebung einer 100% übersteigenden Umlage in der Gemeinde St. Kreuz bei Landstratz pro 1912;

finančnemu odseku;

točko:

6. Priloga 59. Poročilo deželnega odbora o izločitvi davčne občine Velesovo iz sedanje krajne občine Šenčur pri Kranju in ustanovitvi samostojne krajne občine Velesovo;

6. Beilage 59. Bericht des Landesauschusses betreffend die Ausscheidung der Steuergemeinde Velesovo aus der jetzigen Ortsgemeinde St. Georg bei Krainburg und Konstituierung als selbständige Ortsgemeinde Velesovo;

ustavnemu in občinskemu odseku;

točko:

7. Priloga 60. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt

zakona o dolžnosti za vzdrževanje ograj;

7. Beilage 60. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesetzentwurf betreffend die Pflicht zur Einhaltung von Einfriedungen vorgelegt wird;

kmetijskemu odseku;

točko:

8. Priloga 61. Poročilo deželnega odbora o pobiranju 149% doklade po davčni občini Kal v krajni občini Šmihel pri Postojni l. 1912;

8. Beilage 61. Bericht des Landesauschusses betreffend die Einhebung einer 149% Umlage in der Steuergemeinde Kal, der Ortsgemeinde St. Michael bei Adelsberg, pro 1912;

finančnemu odseku;

in točko:

9. Priloga 62. Poročilo deželnega odbora o uravnavi Kamniške Bistrice z zakonskim načrtom;

9. Beilage 62. Bericht des Landesauschusses über die Regulierung der Steiner-Feistritz mit dem Gesetzentwurfe;

kmetijskemu odseku.

Prehajamo k točki:

10. a) Namestna volitev:

enega člana iz cele zbornice v šolski odsek.

10. a) Ergänzungswahl:

eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause in den Schulausschuß.

Prosim gospode poslance, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Med tem ko se skrutinira, preidemo lahko takoj k prihodnji točki, to je:

10. b) Namestna volitev enega člana iz cele zbornice v kmetijski odsek.

10. b) Ergänzungswahl eines Mitgliedes aus dem ganzen Hause in den Landwirtschaftsausschuß.

Prosim gospode, da oddajo glasovnice za to volitev!

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Pri volitvi enega člana šolskega odseka je bilo oddanih 38 glasovnic. Vse se glase na gospoda poslanca Višnikarja, ki je tedaj izvoljen.

Uspeh skrutinija za kmetijski odsek bom naznanil pozneje in prehajamo sedaj k točki:

10. c) Namestna volitev:

enega člana iz mestne skupine v personalni odsek.

10. c) Ergänzungswahl:

eines Mitgliedes aus der Städtewahl in den Personalausschuß.

Prosim gospode poslance iz skupine mest, trgov in trgovske zbornice, da oddajo glasovnice!

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Pri volitvi enega člana v kmetijski odsek je bilo oddanih 37 glasovnic; vse se glase na gospoda poslanca Turka, ki je tedaj izvoljen.

(Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Pri volitvi enega člana iz mestne skupine v personalni odsek je bilo oddanih osem glasovnic; vse se glase na gospoda poslanca dr. Novaka, ki je tedaj izvoljen.

S tem je rešena točka 10. a, b in c in prehajamo sedaj k točki:

11. Volitev namestnika v deželni odbor iz volilskega razreda mest in trgov ter trgovske in obrtne zbornice.

11. Wahl eines Stellvertreters in den Landesausschuß aus dem Wahlkörper der Städte und Märkte und der Handels- und Gewerbekammer.

Prosim gospode poslance iz skupine mest, trgov in trgovske zbornice, da oddajo svoje glasovnice!

(Zgodi se. — Geschieht. — Po prestanku. — Nach einer Pause.)

Oddanih je bilo osem glasovnic; vse se glase na gospoda poslanca dr. Novaka, ki je tedaj izvoljen namestnikom v deželni odbor.

S tem je rešena 11. točka dnevnega reda in mi prehajamo k točki:

12. Poročilo finančnega odseka o nujnem predlogu deželnega poslanca dr. Lampeta in tovarišev glede ustanovitve centralne deželne klavnice in mesnice (priloga 63.)

12. Bericht des Finanzausschusses über den Dringlichkeitsantrag des Landtagsabgeordneten Dr. Lampe und Genossen betreffend die Errichtung einer Landeszentral-schlachthalle und Fleischbank. (Beilage 63.)

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Finančni odsek se je posvetoval o predlogu, s katerim se pozivlje deželni odbor, da ustanovi centralno klavnico in mesnico pri deželnih zavodih. Finančni odsek je prišel do prepričanja, da bi taka naprava bila deželi v korist in da bi dobro služila kot regulator cen na eni strani za živino, na drugi strani pa za meso. Da se pa poslovanje takega zavoda olajša, smatral je finančni odsek za potrebno, da se sklene zakon, na podlagi katerega bi se uredila krajna policija v deželnih zavodih. Pred očmi je imel stališče občin do deželnega odbora, kajti ta pravila spadajo v lastni delokrog občine in v tem delokrogu je občina podrejena deželnemu odboru. Torej bi bil deželni odbor hkrati podložen občini, rekurzi deželnega odbora proti odlokom občine bi pa šli zopet na deželni odbor. To nima nobenega smisla in ker je po državnem zakonu prepuščeno opravljanje krajne policije občinam in spada to k lastnemu delokrogu občine, zaradi tega je tak zakon mogoč in ga s tem finančni odsek predlaga.

Predlagam torej:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Deželni odbor se pooblasti, da ustanovi centralno klavnico in mesnico in si preskrbi potrebna sredstva po posojilu.

2. Priloženemu zakonskemu načrtu se pritrdi in se deželnemu odboru naroči, da načrtu pridobi Najvišjo sankcijo.“

Deželni glavar:

Ker spadajo predlogi odseka v dva različna dela, se mora predvsem vršiti generalna debata in potem dve specialni debati, in sicer prva o predlogih pod točko 1., druga o točki 2., odnosno o zakonskem načrtu.

K besedi sta za sedaj oglašena in sicer „contra“ gospod poslanec dr. Tavčar, „pro“ pa gospod poslanec Povše. Podajam besedo prvemu contra-govorniku gospodu poslancu dr. Tavčarju.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Moja naloga je opravičiti stališče stranke, kateri pripadam in opravičiti izjavo, da je naša stranka v takem položaju, da ne more glasovati za stavljen predloge.

Gospodje, glavni pomislek, ki me pri tem z veliko skrbjo navdaja, je pač ta, da je stvar za katero se gre, brez dvojbe take narave, da je po

mojih mislih naravnost izključeno, da bi se taka stvar izvršila potom nujnega predloga. Jaz se bojim, da bo prišlo deželno gospodarstvo v silne zadrege, če se bodo tako važne zadeve na tako površen način, kakor se je to danes godilo, tudi v bodoče reševale v tej zbornici. Jaz pravim odkritosrčno, da nimam pojma o detaljih, kako se bo dala ta deželna klavnica izvesti! Gospodje, jaz odkritosrčno povem, da ne vem danes, koliko bo ta stvar stala, jaz ne vem koliko poslopij bo treba graditi, kje jih boste gradili, in glavna stvar je, da ne vemo, koliko bo cela ta zadeva stala. Torej pravim, da stojimo pri takih zadevah brez ozira na politiko na pametnem stališču da, če hoče deželni odbor take zadeve v deželnem zboru spraviti k sklepu, da je njegova dolžnost ali tistega, ki jih je predlagal, da nam ustvari podlago na katero potem lahko opremo svoje sklepe!

Gospodje, o vsem tem pa današnji predlog ničesar ne ve, in jaz sem prepričan, če bi gospoda dr. Lampeta vprašal, koliko bo ta stvar stala, da se mu o tem niti ne sanja ne. (Poročevalec — Berichterstatter dr. Lampe: „O ja!“) Jaz visoko čislam gospoda tovariša dr. Lampeta, ampak kot tehnika, kot stavbenika pa ne vem, če ga smemo čislati. Gospoda moja, če hočete zidati deželno klavnico, morate imeti predvsem načrte in morajo govoriti tehniki o stroških, ki jih bodo ti načrti zahtevali. Potem pride nadaljno vprašanje, koliko bo stala režija i. t. d. Vse to so pereča vprašanja, o katerih danes častita večina te zbornice, gospoda dr. Lampeta torej izvzamem, o katerih danes večina te zbornice gotovo ne ve ničesar. To je nova stvar in zaradi tega, gospodje, bi bilo dobro, če bi se bilo nekoliko poizvedovalo, kako se je ta stvar v drugih deželah, ki so jo tudi že poskušale vpeljati, posrečila. Meni se je povedalo, da je tako stvar poskušala vpeljati dunajska komuna, ampak, kakor se mi je povedalo, se ta reč ni posebno dobro posrečila.

Torej prvi očitek, katerega imam, katerega dvigam proti stavljenim predlogom, je pač ta, da je stvar do danes docela nezrela in gotovo premalo preskušena. Na drugi strani pa moram s stališča deželnega gospodarstva protestirati proti temu, da se dajejo deželnemu odboru taka splošna pooblastila, da dela dolgove, kolikor jih hoče. Tukaj je torej stavljeno v predlogu, da se deželni odbor pooblašča, da si preskrbi vsa potrebna sredstva za to deželno klavnico potom posojila. Gospoda moja, to pooblastilo je splošno in meni se zdi zmerom nevarno, dasiravno je gospod poročevalec dr. Lampe obenem tudi naš finančni minister, meni se zdi nevarno dajati deželnemu odboru taka finančna pooblastila, v katerih se o številki nič ne govori. To je nekak novum, ki se je upeljal samo pri nas. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Tako je!“) Zadnjič se je dalo tako pooblastilo glede elektrike in danes naj se zopet da deželnemu odboru pooblastilo, s katerim lahko najame dva ali pa še več milijonov. Take reči so torej po mojih mislih nedopustne.

Nadalje bi vsaj jaz s svojega stališča rad vedel, kako osebe se bo porabilo v tej deželni klavnici. Gospoda moja, pri nas je v javnosti opaziti tisto miselnost — tukaj govorim brez ozira na kako politično stranko, da se tako radi poprimemo novih gospodarskih podjetij brez ozira na to, ali imamo dovolj sposobnih ljudi, ki bi jih vodili. Treba se je torej vprašati, ali imate sposobne ljudi, ki bodo vodili to deželno klavnico, ali jih boste dobili, ali pa boste zopet na dobro srečo nastavili svoje ljudi. Mogoče da se vam to posreči, mogoče je pa tudi, da se s to stvarjo temeljito urežete in potem bo uspeh tak, da ne bo nikomur podoben. Torej gospoda moja, jaz še enkrat pravim, da je zadeva glede ustanovitve deželne klavnice premalo preiskana in da se je premalo posvetovalo o tej celi zadevi. Potom nujnega predloga bi ta stvar ne bila smela priti v deželni zbor, temveč bi bil šele deželni odbor, ko bi bil celo stvar temeljito preštudiral, opravičen to zadevo prinesiti pred deželno zbornico. Eno pa je gotovo, gospoda moja, namreč to, da je deželna klavnica nekaj takega da, če se vam ponesreči, da bo morala dežela plačevati ogromne stroške. To je eno. Na drugi strani je pa ta deželna klavnica oprta na neko agrarsko načelo, če se smem tako izraziti. Gospoda moja, jaz ne vem, če bo ta stvar res prinesla tiste sadove, kakor jih Vi pričakujete. Torej Vi pravite: Mi hočemo v deželi napraviti tak položaj, da bode tukaj korporacija, ki bo kupovala od našega kmeta živino in mu dajala zanjo najvišje cene. Gospoda moja, jaz sem popolnoma prepričan, da se Vas bo naš kmet takoj oklenil in s tistimi najvišjimi cenami takoj zadovoljil. Drugo vprašanje pa je, kdo bo kupoval to živino. Dotičnemu, ki bo to živino kupoval, bo treba velike spretnosti, kajti če bo kupoval slabo blago, zraven pa plačeval visoke cene, bode polom takoj tukaj. Ampak še nekaj je gotovo, namreč to, da bode mala obrt na deželi uničena in da bodo mali obrtniki prišli ob svoj kruh, ker ne bodo mogli konkurirati z deželnimi posojili. To je čisto jasno.

Seveda moram končno govoriti tudi o Ljubljani. Deželna klavnica ima namen uničiti tudi mesarsko obrt v Ljubljani. (Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: „Karte!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Deželna klavnica bo potem najhujši kartel! Saj to je trust!“) Karte! Jaz mislim da bo potem deželna klavnica najhujši kartel, kar jih imamo v deželi. Gospoda moja, jaz seveda o ljubljanskih mesarjih ne morem trditi, da so posebno dobro postlani. Le pogledajte jih, skoro vsi so zadolženi, to je gola in bridka resnica in če sedaj napravite še deželno klavnico, bode to zanje tak udarec, da ga ne bodo mogli preboleti. Nadalje je tudi nekaj, s čemur Vi popolnoma napačno kalkulirate. Če se ne motim, se je gospod poročevalec in svoječasni predlagatelj dr. Lampe skliceval na zavode, ki jih ima dežela v Ljubljani. Gospoda moja, jaz bi Vas prosil, da se nekoliko informirate, za katero ceno deželni zavodi že danes meso prejemajo. Deželna prisilna delavnica, deželna

bolnica in deželna blaznica dobivajo od mesarjev meso, ki ga plačujejo po 40 in še več vinarjev cenejše, kakor je pa v nadrobni razprodaji. Za tako ceno ga Vi ne boste mogli dati, ker bo kmečko ljudstvo zahtevalo visoke cene trdeč, da je vendar zaradi visokih cen bila ustanovljena taka klavnica. In kar je glavno, je režija, ki bo po mojih mislih naravnost ogromna. Gospoda moja, jaz moram odkrito povedati, da zanikujem kompetenco deželnemu zboru in deželnemu odboru za taka podjetja, kajti aprovizacija je po mojih mislih stvar dotične komune. Kar se tiče aprovizacije mesta Ljubljane, je poklicana v to ljubljanska komuna in bo to zadevo tudi vzel v roke mestni občinski svet. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Tako je!“) Jaz bi Vas le svaril, da se dežela ne spušča v take zadeve, ki so več ali manj špekulacijam podobne. Električne naprave so podobne špekulaciji in sedaj pa zopet ta deželna klavnica, ki je tudi več ali manj špekulacijsko podjetje.

Jaz imam pri vsem tem le eno samo željo, da bi namreč te različne špekulacije ne privedle v nesrečo. (Živahno odobravanje in ploskanje v središču. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen im Centrum).

Deželni glavar:

K besedi pride sedaj „pro“-govornik gospod poslanec Povše.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Častiti gospod predgovornik je izrazil bojazen, da je ta predlog prenačrtan in nepremišljen in da se ima dežela bati, ako se ta predlog izvrši, da ji nastane velika škoda. Temu nasproti pravim, da če smo podpisali predlog, ki ga je predlagal gospod tovariš dr. Lampe, smo to storili kot zastopniki kmetskega ljudstva in kmečkega stanu s premišljenostjo in s povdarkom ter s sigurnostjo, da pravo storimo v prid in prilogo ne samo producentu, ampak tudi konsumentu (Poslanec — Abgeordneter Piber: „Tako je!“), kajti gospoda moja, eno je gotovo, namreč to, da je vprašanje glede draginje mesa postalo pereče, kajti vsi govorijo in vse obravnavajo, ki so se vršile zadnje tedne v državnem zboru in v ondotnem draginjskem odseku, so se vrtile okrog tega vprašanja. V državnem zboru se je veliko govorilo, a žalibog brez uspeha, (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Tako je!“) kajti dejstvo je, da se v državnem zboru vzlic skoro trimesečni debati ni nič pozitivnega storilo za rešitev draginjskega vprašanja. In zakaj ne? Zato, ker se nikdar neče storiti to, kar je jedro in kar je edina mogoča rešitev celega vprašanja, to je, da se spravi producent in konsument v najožji stik. Gospoda moja, pri nas v Avstriji vedno posnemamo druge in če se pravi, to je nekak stopal v negotovost in v temo, pa lahko rečem nasprotno, gospodje, berite, koliko so že na polju zadružnega delovanja dosegle druge države in druge dežele. Gospoda moja, ozrite se na Ba-

varsko, na Nemško, v Francijo, v Belgijo in na Dansko in tam boste imeli priliko videti, kako se mora delati, da se to pereče draginjsko vprašanje splošno reši, in gospoda moja, če ste Vi res taki zavzeti zastopniki delavskih slojev, ki večinoma živijo v glavnih mestih in industrijskih krajih in katerim bo v prvi vrsti prišlo v dobro ceneno meso, potem bi morali ravno Vi ta naš predlog z veseljem pozdravljati. Da se dežela loti s tem težavnega in odgovornega dela, to je gotovo, toda brez truda pa mi ne bomo nikdar rešili tega perečega vprašanja.

Če se gospod predgovornik boji in pravi, da ni ne načrta, ne proračuna in sploh nobenih stvari, na katere bi mogel opirati svojo sodbo, mi bodi dovoljeno, Vas opozoriti na to, da bi bili Vi in Vaši častiti gospodje tovariši imeli priliko v finančnem odseku se o tem informirati, kajti tamkaj je gospod poročevalec podal nadrobno celo snov in smer ter je povedal, kako misli deželni odbor to zadevo izvršiti. Sicer pa gospod predgovornik misli, da bo deželni odbor kar hip na nos vse opravil. Jaz menim, da sedi tudi član njegove stranke v deželnem odboru in da bo imel ta priliko sodelovati, eventuelno celo zadevo kontrolirati in deželni odbor bo gotovo vestno in mirno celo stvar proučeval in ko bo našel vse predpogoje, osobe in druge razmere, se šele potem odločil oživotvoriti to, kar se sedaj namerava. (Klici na levi — Rufe links: „Tako je!“) In gospoda moja, dovolite mi, da proti enemu pomisleku v svojem, kakor tudi v imenu svojih tovarišev z vso odločnostjo oporekam, proti pomisleku namreč, kakor da bi cela naprava služila samo v to, da bi naši kmetje dobivali res prav visoke cene za živino, da bi bil ta zavod samo za to, da bi naše kmete naravnost bonificiral z izvanrednimi cenami. Gospoda moja, abc cele gospodarske vede vsakega dobrega ekonoma je ta, da cen ne narekavajo posamezniki, ampak da cene nastajajo po razmerju svetovnega trga. Gospoda moja, zakaj pa je življenje splošno tako drago? Zato, ker svetovni trg diktira cene. Pomislite samo, kako odvisne od velikega trgovstva so n. pr. cene žitom. Če tudi ni pomanjkanje žita, gredo vendar ti veletrgovci o pravem času pokupiti na sto in stotisoče meterskih stotov žita, kateri mu potem narekavajo in umetno delajo visoke cene. Tako je tudi tukaj. Sicer je pa zavod, ki je odvisen od kritike visoke zbornice, ne bode delal lahkomislnost, ker mu bo javna žurnalistika posvečala gotovo vso pozornost, saj se bo vedelo, kakšne so te ali one cene, in če bo javna kritika videla kake nerednosti, bode tako upravo gotovo ostro in s popolno opravičenostjo napadala.

Sicer pa gospoda moja, je moja naloga, da v imenu svojih tovarišev utemeljujem, zakaj smo bili za sopodpis in zakaj bomo glasovali za predloge finančnega odseka. Gospoda moja, l. 1909., dne 30. decembra je bil v državnem zboru sprejet zakon, po katerem se vsako leto, in to skozi devet let, dovoljuje državni prispevek v znesku 6 milijonov

kron v povzdigo živinoreje. In od teh letnih šest milijonov kron odpade 1 milijon kron za prospeh vnovčevanja klavne živine in živine sploh. Kranjska dežela doslej ni bila deležna tega miliona, ker ni imela nobenih takih naprav, na podlagi katerih bi lahko zahtevala, da se tudi nam prepusti primeren del te državne podpore. S tem pa, če bo dežela Kranjska napravila tak zavod, ki ima namen pospeševati uspešno vnovčevanje živine, posebno klavne živine, bo tudi dežela Kranjska oziroma deželni odbor deležen prispevka od tega miliona, kolikor pripada na Kranjsko deželo. Torej skrb zaradi pokritja stroškov je že deloma odstranjena in gospodje naj bodo nekako pomirjeni, da bo dežela Kranjska gotovo dobivala več tisočev, morda kakih 30 do 40 tisoč kron na leto iz tega državnega prispevka. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „80.000 kron bo pa zapila!“) Prosim gospod doktor, nikar me ne motite, saj boste imeli na koncu mojega govora priliko kritizirati moja izvajanja. Gospoda moja, zakaj moram to storiti?! Piše se toliko o draginji po vseh žurnalih, govori se o draginji v parlamentu, v deželnem zboru, a govori se vedno le o draginji mesa, kakor da bi draginje drugih stvari ne bilo in kakor da bi kmetje ne plačevali po dvojnih in trojnih cen sotrudnikom, ki jim pomagajo, da pridelajo svoje produkte. Vse je dražje in seveda tudi meso, ali gospoda moja, to so nasledki suše 2 let, posebno one leta 1908., katero je morala tudi naša dežela pretrpeti, poleg naše dežele pa seveda tudi druge kronovine. Tako je bila n. pr. na Češkem in na Ogrskem pred 4 leti silno velika suša. Lansko leto so pa imeli na Češkem tako sušo, da niso mogli kositi niti sena niti otave. Vsled teh nesrečnih suhih let je nastalo pomanjkanje živine in to ne le samo pri nas, ampak tudi drugod po svetu, ne samo v Evropi ampak tudi v živine bogati Ameriki je vsled pomanjkanja krme nastala silna depekoracija.

Gospoda moja, jaz bi si tukaj dovolil nadalje nekaj omeniti z ozirom na to, kar trdijo posebno nasprotniki kmečkega stanu, da avstrijski kmetovalc z ogrskimi vred niso v stanu oskrbeti našega mesnega trga, in nam očitajo, da izkazuje anagraf z dne 31. decembra 1910 da je dežela Kranjska, ker govorim v visoki zbornici kranjski, naj omenim torej našo deželo, da je tedaj izkazala Kranjska dežela za 10% manj govoje živine, kakor pa pred 10. leti. Gospoda moja, vprašam Vas, osobito starejše tovariše, ki poznate živinorejo na Kranjskem, ali ste v stanu oporekati, da ni naša živinoreja v zadnjih 30 letih, osobito v zadnjem desetletju napravila naravno velikanski korak naprej. Človek, ki je poznal našo živinorejo pred 30. leti in ki jo vidi sedaj, mora pač priznati, da je naša živinoreja glede kvalitete napredovala gotovo za 25 do 30%. (Poslanec — Abgeordneter Dular: „Tako je!“) Tiste male živalice se le redko kje še dobè po kmetih in tista mršava in zanemarjena živina je skoro popolnoma zginila iz naših livad. Mi smo torej zboljšanjem naše živinoreje storili velikanski korak naprej, in gospoda moja, jaz lahko popolnoma

trdim, da je pri tem očitaniu glede nazadovanja naše živinoreje tudi nekoliko zlobe vmes, kajti naše časopisje ve povedati, da je za 10% goveje živine manj, ne ve pa povedati, da smo napredovali glede prašičev za 66% glede števila in za 100% glede kakovosti. Pa ne samo naša ožja domovina, ampak tudi dunajski trg se je zelo močno povzdignil glede prašičev in zato sem lahko dokazal v parlamentu, da je z živino dobro preskrbljeno. Gospoda moja, dober gospodar pa gleda tudi naprej, on ne čaka na to, da mu bo samo od sebe kaj prišlo in če imamo v Avstriji v narodnogospodarski ekonomiji pretrpeti marsikak poraz je to krivo temu, ker se začnemo brigati za naše razmere šele takrat, ko nam voda v grlo sili, ali kakor se pravi po domače, ko je krava iz hleva. Pravi nacijski ekonom pa mora gledati o pravem času, da se preskrbi z vsem potrebnim tudi za leta in leta naprej. Gospoda moja, vsi veste, kaj se je že vse storilo za povzdigo naše živinoreje, za zboljšanje naših travnikov, za pridelovanje krme i. t. d. v našem deželnem zboru. Izdale so se za to že velike svote in ravnotako je tudi država dovolila v ta namen 54 milijonov in če bomo modro gospodarili in postopali, če bomo osuševali naše njive in travnike, bomo pridelovali vedno več krme in vsled tega smemo tudi upati, da se bo v doglednem času povzdignila naša živinoreja tako, da bo v stanu zadoščati vsem potrebam. Naša kmetijska družba, katere načelnik sem jaz in naša gospodarska zveza nadaljujeta svoje že započeto delo, čegar lepi uspeh se kaže pač najbolj v tem, da porabijo naši priprosti kmetje vsako leto po 300—400 vagonov umetnih gnojil, in potem gospoda moja ni več dolgo tisti čas, osobito ako bodo dobre letine, da bo nastalo vprašanje, kam pa z živino in tako bo mogoče, da bodo ljudje dobivali meso po nizki ceni. Ali, gospoda moja, bodimo pravični na vse strani. Kakor mora trgovec, industrijalec ali veliki obrtnik računati s tem, koliko ga stane proizvodnja, koliko ga stanejo delavci, koliko surovine in drugi stroški za izdelano blago, ravnotako mora delati in gospodariti tudi kmečki stan. Gospodje, jaz ne bom ponavljal tega, kar sem v tem pogledu govoril v državnem zboru, ampak tam boste imeli priliko brati, kaj je citiral neki socijalni demokrat na Nemškem, ko je rekel, da je vsak proizvajalec opravičen zahtevati za svoje delo in svoj trud tako plačilo, da more izhajati in da se more vzdržati na svoji rodni zemlji. Tovarnar diktira cene in, gospodje, v zadnjih desetih letih so vsem tovarniškimi proizvodom poskočile cene za najmanj 100% (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Tako je!“), toda temu nihče ne oporeka, ampak vsak se mirno ukloni tem visokim cenam. Za koliko gospoda moja, je narastla vsled pomanjkanja stanovanj po mestih najemnina, a vendar se nihče ne pritoži zoper to. Le ubogemu kmetu, ubogemu trpinu ne privoščite primerne plačila za njegov trud. (Klici na levi. — Stufe links: „Tako je!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „To je navadna fraza!“) Gospoda moja, saj se dobe že tudi v Vaši stranki moške, ki bodo priznali, da so cene živini že danes

močno padle tako pri nas, kakor tudi drugod. Prosim mi imamo tukaj pismo od neké živinorejske zadruge v katerem nam piše, da ima po 16—20 parov dobro rejenih volov, ki jih ne more spraviti v denar, ker ni nobenega kupca. Gospoda moja, mi ne moremo več čakati, ampak moramo gledati, da bomo našemu kmetu, ki ima na svojih gruntih intabuliranega dolga čez 150 milijonov kron, o pravem času pomagali in da bomo o pravem času skrbeli zato, da se ustanove take razmere, ki mu bodo omogočale, da bode oddajal svoje produkte po taki ceni, da mu bo mogoče ostajati na rodni zemlji. (Klici na levi. — Miše links. „Dobro, dobro!“) In če pravite, da Vas je strah da bo deželni odbor sipal denar pravim jaz, saj je tukaj javna kontrola in gospoda moja, jaz sem prepričan, da bomo vsi, ki zastopamo kmetski stan in kmetске interese skrbeli za to, da se ne bo deželni denar sipal in po nepotrebnem metal ven.

Gospod predgovornik je omenjal tudi po njegovih mislih nesrečnega podjetja, namreč elektrike. V tem pogledu naj izjavim, da sem kot kmečki zastopnik, kot star član te visoke zbornice popolnoma prepričan in da lahko verodostojno izpovedujem, ne boječ se svojih volilcev, da je to edina moč dežele gospod dr. Tavčar, župan ljubljanski, da bo dežela našla vir, iz katerega bo črpala svoje dohodke, da bo mogla pokrivati svoje potreščine in da bo to v korist ne samo našega kmeta, ampak tudi ljubljanskega mesta. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links. — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Ploskate na medvedovo kožo!“ — Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Bolj rentable bodo že te električne naprave, kakor pa hotel Tivoli!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „To je primera!“) Sicer si pa saj mi zastopniki kmetov mislimo to podjetje tako, da deželni odbor ne sme biti mesar in trgovec. On mora skrbeti za to, da popolni organizacijo živinorejskih zadrug in gospodu dr. Tavčarju, ki ima kot župan ljubljanski sveto dolžnost skrbeti za ljubljanske meščane, lahko rečem, da se bo prav vsled naše organizacije dobila živina po poštenu ceni in da se bo moglo tudi meso dobivati po primernih cenah.

Ne presoajte vedno vsake stvari s politično strastjo, ampak presoajte jo stvarno in meritorno in potem boste videli, da se ravna tu za poštena podjetja, ki bodo vsem slojem v prilog in korist. Za nas kmetovalce pa je seveda najbolj merodajno to in temu se bomo vsi pridružili, da dobimo v tem podjetju zdrav zavod, ki bode pravi regulator cen. Gospoda moja, tega mi ne bomo nikdar popustili in tudi gotovi krogi, ki so pri tem prizadeti nam bodo morali pritrditi, da je reguliranje cen živil, posebno pa cen pri živalih in pri mesu zdrava podlaga pravega gospodarstva. Mi hočemo to doseči, mi nočemo, da bi bil naš živinorejec, naš kmetovalec izročen na milost in nemilost onim velikim trgovcem, ki diktirajo cene blagu. Mi hočemo, da se za zdravo delo zadobi tudi zdravo plačilo. In v to se nam nudi sedaj prilika. Bodite zagotov-

ljeni gospod dr. Tavčar da bomo s skrbnim očesom zasledovali podjetje in delovanje deželnega odbora in bomo gotovo vedeli pravo storiti, ako bomo opazili, da se redno ne gospodari. V tej misli hočemo sodelovati in jaz sem prepričan, da bo ta zavod v veliko korist ne samo producentu — živinorejcu, ampak tudi vsem konsumentom. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar.

K besedi so nadalje oglašeni še gospodje poslanci in sicer „contra“ gospod baron Born in gospod dr. Novak, „pro“ pa gospod poslanec Bartol. Besedo dobi sedaj drugi „contra“ govornik gospod poslanec baron Born.

Abgeordneter Dr. Freiherr von Born:

Hohes Haus! Der Herr Berichterstatter hat uns in den lebhaftesten Farben den wohlthätigen Einfluß geschildert, welchen die Errichtung des fraglichen Schlachthaus auf alle Welt haben werde: Der Bauer werde sein Vieh zu weit besseren Preisen verkaufen als jetzt und alle Bevölkerungsklassen würden das Fleisch, als ihre Hauptnahrung, viel billiger bekommen als gegenwärtig. Es scheint mit einem Worte, als ob es kaum einen Antrag geben könne, dessen Annahme so allgemein glückstiftend wäre wie der vorliegende. Ich glaube aber, daß, obgleich dieser Bericht aus dem Finanzausschusse kommt, der doch — sein Name sagt es ja! — vor allem die Finanzen vor Augen haben sollte, derselbe doch nicht auf die Landesfinanzen eine derartige Rücksicht genommen hat, wie es sein sollte; denn er hätte sonst doch einen so allgemein gehaltenen Antrag, der die Landesfinanzen in's Uferlose in Anspruch nimmt, nicht gestellt, sondern wäre, wie schon der Abgeordnete Herr Dr. Tavčar erwähnte, mit ganz konkreten Ziffern und Projekten, mit Kostenanschlägen und Rentabilitätsberechnungen vor das hohe Haus getreten und nicht nötig gehabt zu verlangen, daß der Landtag dem Landesausschusse eine unbegrenzte Vollmacht ausstelle.

Wir, meine Herren, stehen bezüglich des Schlachthaus durchaus nicht auf dem starren Standpunkte der Negation, sind aber der Ansicht, daß das Schlachthaus und die ganze Angelegenheit vorsichtig und im kleinsten Maßstabe begonnen werden sollte; wir sind der Ansicht, daß man zunächst, wenn es schon geschehen soll, für die Landesanstalten: für die Zwangsarbeitsanstalt und die Spitäler, ein Schlachthaus errichten müßte. Es wäre sogar zu überlegen, eventuell das Schlachthaus der Stadt Laibach zu kaufen, um keine Konkurrenz aufkommen zu lassen. Der Herr Antragsteller hat uns indessen vor einigen Tagen, als er die Dringlichkeit seines Antrages begründete, ganz andere Pläne entwickelt; er will nicht nur ganz Laibach, sondern ganz Krain, er will sogar Triest, Abbazia und all' die Städte des Küstenlandes mit billigem Fleisch versehen. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: „Aber nicht alle!“)

Gefagt war das!

Meine Herren! Ich möchte hier ganz kurz etwas einschalten und an Niederösterreich erinnern. Mit welcher Begeisterung ist dort seinerzeit seitens des Landtages an allerhand Landesunternehmungen geschritten worden? Und wie schaut es damit heute aus?

Vor einigen Tagen erst haben zwei Abgeordnete des Großgrundbesitzes im Landtage die finanzielle Situation beleuchtet und bewiesen, wie vor allem die Elektrizitätswerke, die Maria-Zeller-Bahn u. s. w. das Land in finanzielle Kalamitäten stürzen, die heute noch nicht abzuweichen sind.

Ich möchte für uns nicht so schwarz malen, aber doch den Herrn Antragsteller fragen, ob unsere Landesfinanzen derartig sind, daß wir uns in so ungemeßene Auslagen einlassen können. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: „Va banque!“)

Wir können dann freilich das Fleisch so teuer verkaufen, wie wir wollen. Aber dann wird der Zweck nicht erreicht, denn dann bekommt die Bevölkerung das Fleisch nicht um einen billigen Preis. Wenn wir hingegen das Fleisch billig abgeben werden, so weiß ich nicht, ob der Herr Antragsteller uns das Versprechen geben kann, daß das Schlachthaus sich rentieren wird und daß wir nicht Jahr für Jahr ein Defizit haben werden.

Ich glaube, daß wir uns in die Frage bezüglich der Errichtung eines Schlachthauses erst dann einlassen können, wenn uns ganz konkrete Ziffern vorliegen werden. Ich stelle daher namens meiner Partei den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Der Antrag wird an den Landesauschuß mit dem Auftrag verwiesen, die Errichtung eines Schlachthauses genauestens zu studieren, Vorschläge zu verfassen, das Erforderliche vorzulegen, in der nächsten Session hierüber zu berichten und konkrete Anträge zu stellen.“

Sollte dieser Antrag Ihre Zustimmung nicht finden, so würden wir auch gegen das Veterinärsgesetz stimmen. (Odobranje na desni in v središču. — Beifall rechts und im Zentrum.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg

(prevzame predsedstvo — den Borjst übernehmend):

Zu Worte gelangt als Pro-Redner der Herr Abgeordnete Bartol. Ich bitte!

Poslanec Bartol:

Visoka zbornica! Oglasil sem se k besedi, ker se mi je potrebno zdelo, da se oglasi specijelno eden kmečkih poslancev k besedi, kajti sicer bi se znalo smatrati, da smo mi kmečki poslanci popolnoma apatični proti tej važni zadevi. Reči pa moram, da smo ravno mi kmetovalci to namero deželnega odbora z velikim veseljem pozdravili, ker imamo tako upanje, da se povzdigne blaginja v naši deželi in da se povzdigne tudi živinoreja naših kmetovalcev, ker se bodo s to akcijo deželnega odbora zboljšale tudi kupčijske razmere, kajti kaj pomaga vse delo, katero se je započelo za

povzdigo živinoreje, ako pa potem živinorejec ne more svojega blaga v denar spraviti. Vzemimo n. pr. samo zadnje leto. L. 1910. in v prvi polovici l. 1911. se je pridelalo zelo veliko krme, kar je imelo za posledico, da se je redilo veliko več živine. Ko je pa nastala v drugi polovici pretečenega leta huda suša, ki je uničila vso drugo košnjo in veliko drugih poljskih pridelkov, je nastalo tako pomanjkanje krme, da ljudje ne vedo kam z živino in zato z veseljem pozdravljajo misel, da se ustanovi deželna klavnica in mesnica, da bodo mogli tako svojo živino spraviti za pošteno ceno v denar, kakor je to omenjal že neposredni gospod predgovornik. V tem pogledu bi jaz še omenjal, da imam v rokah pismo neke živinorejske zadruge, katero se bom usojal z dovoljenjem gospoda deželnega glavarja tukaj prečitati. To pismo se glasi (bere — lič):

Velerodni gospod deželni glavar!

Podpisana živinorejska zadruga je sklenila v svoji seji dne 29. januarja, da izreče v roke velerodja gospoda deželnega glavarja najtoplejšo zahvalo za misel o ustanovitvi deželne klavnice.

Pri nas je sedaj veliko oglašene živine, do 16 parov volov, ki bi jih radi prodali, a ni najti kupca. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Čujte, čujte!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Katera živinorejska zadruga je to?!“) Loški potok. — Mislili smo že na dunajski trg, a se nas svari radi velikega rizika.

Omenjena akcija bi bila v tem za živinorejca žalostnem času od pomoč našemu kmetu, zato jo z vsem veseljem pozdravljamo in se visokemu deželnemu zboru v roke velerodnega gospoda glavarja najtoplejše zahvaljujemo želeč kot mogoče kmalu omenjeno ustanovitev.

Loškipotok, dne 29. januarja 1912.

Bartol, t. č. načelnik; Škulj, t. č. nam. tajnika; Fr. Debeljak, t. č. odbornik.

Tedaj gospodje na ta način mi seveda ne moremo priti skupaj. Naši kmetje zahtevajo, da jim mi opomoremo in naša dolžnost je, da s vsemi močmi delamo na to, da kmetu vstrežemo. Ako pridejo taki slučajji, kakor je bilo že preje omenjeno, ako pridejo slabe letine in imajo ljudje veliko živine, potem izgubi naš živinorec vse veselje do živinoreje, edinega vira, ki ga še imamo in ki nam daje upanje, da se kedaj reši naš bedni kmet svoje revščine in pomanjkanja.

Priznati pa moram, da tudi jaz čutim nekako bojazen, da bo mogoče znalo priti, da bo imela dežela v prvem momentu kako majhno izgubo. Vendar pa imam upanje, ako se posreči dobiti pametne, pravične in modre ljudi, ki bodo vodili to podjetje, da ta izguba ne bo dolgo časa trajala, ampak da bo sčasoma dobivala dežela od tega podjetja tudi še lep dobiček. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Se ne reflektira na dobiček!“) Do biček bo imela dežela vsled tega, ako bo ta akcija vplivala na eksport živine in na eksport mesa,

kajti stem se bo povzdignila živinoreja, ker bodo ljudje prišli do prepričanja, da morejo zahtevati samo za dobro blago tudi dobre cene in vsled tega bodo skrbeli, da se bo dobro uporabljal gnoj, da se bo dobro uporabljala gnojnica, ki se sedaj brez koristi razliva po cestah in dvoriščih, začeli jo bodo voziti na travnike, ki jih bodo stem izboljšali, da se bo pridelalo več krme, kar bo ljudem omogočalo, da bodo lahko redili več in lepše živine, in na ta način bo prišlo tudi več denarja v našo deželo.

Jaz imam celo upanje, da ne bo dolgo, ko se bo naša živinoreja toliko povzdignila, da bodo kupci hodili kupovat našo plemensko živino celo iz drugih dežel in da bodo lepi tisočaki, katere nosimo mi sedaj drugam, se začeli stekati v našo Kranjsko deželo. Odkrito moram priznati, da ko sem dvakrat ali trikrat šel kupovat plemensko živino v druge kraje da so mi skoro solze prišle v oči, ko sem videl, da smo toliko lepih tisočakov izdali drugam. Veselje pa je navdajalo moje srce, ko sem preteklo leto kot načelnik naše živinorejske zadruge prejel za bike, katere smo prodali na deželno pristavo na Robežu lepe tisočake, in ljudje so bili hvaležni ter so se zahvaljevali deželnemu odboru, da je napravil tako pristavo v deželi, kjer se bodo izrejali plemenski biki in da bo tisti denar, ki je šel prej v druge kraje, ostal v naši deželi.

Bojazen, katero je gospod dr. Tavčar poprej izrekel, da bi znali naši ljudje to deželno klavnico izkoriščati, mene ne tare toliko, ker naše ljudstvo dobro poznam. Jaz sem celo prepričan, da bodo naši ljudje prodajali deželi rajše nekoliko cenejše svoje blago, kakor pa drugim kupcem, ker bodo vedeli, da stem ne koristijo samo sebi, ampak tudi deželi. Pri kupcijah in nakupovanju živine bi pa znale veliko pomagati tudi naše živinorejske zadruge, ki imajo lahko v evidenci vso živino v dotičnem okraju, in ima deželna klavnica lahko vedno stik s temi zadrugami.

Sklepanj svoja kratka izvajanja s prošnjo, naj nam dobitljivi Bog, kateri vidi našo dobro namero s to napravo, blagoslovi to naše delo, katero naj prinese obilo šadov vsem slojem naše lepe Kranjske dežele. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links).

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Sichtenberg:

Als Kontra-Medner ist noch gemeldet Abgeordneter Herr Dr. Novak und ich erteile ihm das Wort.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Gotovo ni ne enega v tej zbornici, ki bi ne privoščil kmetu, da dobiva za svoje pridelke, torej tudi za živino take cene, da more izhajati. Gotovo je pa tudi, da more konsument plačevati svoje potrebščine le po takih cenah, kakor mu pripuščajo njegova gmotna sredstva, in da je torej na vsak način potrebno,

da se uredi razmere med producentom in konsumentom. Toda jaz Vam odkritosrčno povem, da se udajate popolnoma neopravičljivim nadam, če menite, da boste z ustanovitvijo deželne klavnice in mesnice dosegli tak uspeh. Jaz si dovoljujem opravičeno dvomiti o tem, če je stališče večine v tej zbornici pravilno v tem smislu; da hoče vse mogoče panoge deželnega gospodarstva spraviti v svoje roke. Jaz dvomim, da bi imela dežela kakšno dolžnost ali pravico ustanavljati konkurenčna podjetja posameznim trgovcem in obrtnikom. Že iz tega stališča in iz stališča nezdruge konkurence je narodno-napredna stranka proti temu predlogu, ki ga je stavila večina te visoke zbornice. Bojim se nesrečnega izida take klavnice v denarnem efektu za deželo samo. Koliko nese tako deželno gospodarstvo, nam kaže ena številka iz deželnega proračuna za l. 1912. ki je tudi danes na dnevnem redu. Vzeli ste v zakup državno užitnino in pri tej točki najdemo, da bo dežela izgubila 100.000 K. Tedaj gospodje, takšen je uspeh pri posameznih podjetjih dežele. (Poročevalec — Berichterstatter dr. Lampe: „To je proračun!“ — Deželni glavar prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann übernimmt den Vorsitz.) Po mojem mnenju ne morete pritegovati dežele k izgubam s takimi podjetji, kar istotako lahko pričakujemo pri tej deželni klavnici. Deželna klavnica naj torej zbliža producenta in konsumenta. Dobro! Toda jaz pravim, če se bo to zbližanje izvršilo na tak način, kakor ga Vi nameravate, da bo potem stopil med producenta in konsumenta mesto dosedanjega trgovca deželni odbor, (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Deželna režija!“) bo deželna režija tista, katera bode požrla tisti dobiček, katerega so do sedaj spravljali posamezniki v žep. Deželna režija bode tedaj požrla tisti dobiček, ki bo eventualno mogoč. Če bode te kupovali živino za visoko ceno, meso pa prodajali po nizki ceni, potem bo v istem trenutku denarni efekt tak, da boste imeli izgubo. Če boste pa hoteli živino kupovati po nizki ceni, pa zopet kmet ne bo tako neumen, da bi Vam prodajal živino za tako ceno, da bode mogli plačevati svojo režijo in se obvarovati pred izgubami. Torej denarnega efekta si iz tega vašega načrta po sedanjih izkušnjah od takih javnih naprav ne moremo obetati nikakega. Zategadelj ne moremo glasovati za ta Vaš predlog, ker nismo prepričani, da boste zamoogli s to deželno klavnico odpraviti vse nesreče in nadloge iz dežele, ki izvirajo iz te draginje. (Poročevalec — Berichterstatter dr. Lampe: „O ja, nekaj jih bo še ostalo!“)

Je pa še drug razlog, ki nas dovaja do tega, da glasujemo proti Vašemu predlogu. Zakon, ki ga predlagate, vsebuje na drugi strani tudi to določilo, da naj se zdravstvena policija, v kolikor se tiče izvrševanja opravil krajne policije v deželnih aprovizijah zavodih, izloči iz področja občin in izroči deželnemu odboru.

Visoka zbornica! Jaz sem čul opetovano mogočna povdarjanja, da naj vsako zastopstvo čim najskrbneje čuva obseg svoje avtonomije in pravice,

ki izhajajo iz te avtonomije. Jaz mislim da je dolžnost tistega avtonomnega zastopa, ki zahteva, da se respektirajo njegove pravice, da je njegova dolžnost, da respektira obseg avtonomije in pravic tudi drugih oblastev in korporacij, in v tem pogledu, gospoda moja, hočete Vi sedaj mestni občini ljubljanski odtrgati del njenih pravic, ki spadajo v njeno okrožje, namreč živilsko policijo in nadzorstvo nad tržnim prometom. (Klici na levi — Huhe hufš: „Seveda od Ribnikarja naj se pustimo šikanirati!“) Jaz dvomim, če je tak zakon sploh združljiv z veterinarskimi uredbami države. Država ima po mojem mnenju v prvi vrsti v rokah živilsko policijo in jaz dvomim, če je mogoče sedaj od mestnega magistrata zahtevati, da odda deželi v izvrševanje en del svojih opravil prenešenega delokroga. (Klici na levi — Huhe hufš: „To ni prenešen delokrog!“) Bodi to že kakor hoče, ampak istina je, da hoče dežela del pravic, katere je imela poprej mestna občina, nase pritegniti, in proti takemu kršenju pravic mestne občine moramo mi kar najodločnejše ugovarjati, in zaradi tega izjavljam, da naša stranka tudi iz tega stališča ne more glasovati za predloge finančnega odseka. (Živahno odobravanje in ploskanje v središču. — Lebhafter Beifall und Handclatschen im Centrum).

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi je debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec dr. Lampe:

Doslej smo slišali vse, kar se da povedati proti taki klavnici; jaz bom nakratko zavračal pomisleke nekaterih gospodov. Seveda tistega ne bom prepričal, ki misli, da je namen tega načrta odpraviti iz dežele vse nesreče in nadloge.

Najprej se bom bavil z gospodom tovarišem dr. Tavčarjem in sicer v tistem toplem osebнем tonu, v katerem se je on obrnil do mene. Jaz sem deželni finančni minister, on je pa mestni finančni minister, oba pa sva gotovo največja mučenca v kranjski deželi. (Veselost. — Heiterkeit.) Vsak mora nositi svojo butaro: Jaz imam deželno blagajno, ki ni ravno preveč polna, on ima pa mestno, ki tudi kaže precejšen deficit. Zato sva oba reveža in jaz mislim, da je najboljšje, da se ne napadava, ampak da si kolegijalno pomagava drug drugemu in tako skupno lažje prenašava breme najinih butar.

Gospod dr. Tavčar je pokazal, kako je njegova stranka in ves milje, ki ga njegova stranka v teh stvareh zastopa, nezanesljiva. Ko sem prinesel to stvar pred deželni zbor kot nujen predlog, je bila nujsnost soglasno sprejeta od cele zbornice in tudi Vi, gospodje, ste glasovali za nujsnost (Poslanec — Abgeordneter dr. Novak: „Vsebinska zakonskega načrta!“), sedaj pa pravi gospod dr. Tavčar, da se take stvari ne smejo reševati potem nujnih predlogov, in da je silno nevarno, če se

bodo tudi v bodoče reševale take važne stvari, kakor je ravno ustanovitev deželne klavnice, potem nujnih predlogov. Za nujsnost ste glasovali, ker ste prvi hip vsi vedeli, da je to nekaj dobrega in poštenega. (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „dr. Tavčarja takrat ni bilo v zbornici!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Proti stvari sami nismo!“) To je bilo prvi hip. Torej za nujsnost ste bili vsi! Potem pa je prišla stvar v odsek in v odseku se zastopniki narodno-napredne stranke niso vdeleževali tozadevnih obravnav. To je nekaj jako čudnega! Ako je kaka stvar nujna, bi se morali zanjo vendar nekoliko pobrigati. V odseku sem prišel z detajli in številkami, koliko bo stala naprava in režija. Teh številka pa v javni seji ne morem navajati. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Zakaj pa ne zahtevate tajne seje?“) Torej ta načrt se bo v deželnem odboru še jako natančno pregledal, in vse, kar od deželnega zbora želimo, je to, da deželni zbor pooblasti deželni odbor, da ustanovi to klavnico. Ustanovitev te deželne klavnice je pa odvisna od več faktorjev. Eden teh faktorjev je tudi sanitetni zakon, in ako se prokovanja gospoda dr. Novaka, da zakon ne bo sankcioniran, uresniči, potem je tudi cela deželna klavnica padla v vodo, kajti na to, da bi se deželni odbor podal pod bičakega mestnega tržnega nadzornika, pač ni misliti.

Če gospod dr. Tavčar pravi, da morajo o načrtih govoriti tehniki, ima popolnoma prav. Vidite gospodje, tehniki bodo govorili, mi bomo poslali tehnike zadevo študirati, ampak dokler nimamo mnenja deželnega zbora, dokler nimamo zagotovila, da je deželni zbor za ustanovitev take klavnice, toliko časa tudi ne bomo delali deželi nepotrebnih stroškov za take težke in dolgotrajne študije. Izvršitev pride seveda šele potem, ko bomo celo zadevo natančno preštudirali.

Potem je gospod dr. Tavčar izrekel jako tehten pomislek, da je namreč cela zadeva odvisna od sposobnih ljudi. To je res. Kupčija je kupčija, in tam je prva stvar zdrav razum in absolutno poštenje. Ako dobimo takih ljudi, potem bo stvar šla, ako jih pa ne dobimo, pa ne bo šla. Gospod dr. Tavčar je tudi rekel, da je taka klavnica naloga komune, ne pa dežele. Gospod dr. Tavčar se torej ne postavlja na tisto stališče, kakor gospod dr. Novak, ki pravi, da naj bo vse v rokah posameznikov. Torej gospod dr. Tavčar stoji že na bolj pametnem stališču, namreč na komunalnem stališču. Ampak gospodje, jaz vprašam, kdo dobi lažje sposobne ljudi, ali komuna ali pa deželni odbor? Lažje se dela v velikem, kakor pa v malem, in dežela bo lažje dobila sposobnih ljudi, kakor pa mesto. Na podlagi teh pomislekov se bomo torej spustili v nadaljne študije. Opozoriti moram samo še na to, da so nekateri gospodje predlog napačno razumeli. Naša klavnica ne stoji na agrarnem stališču, to kar mi predlagamo, je deželni zavod, ki naj služi vsem, konsumentom in producentom in posebno kot regulator cen in zaradi tega se ne zavezujemo niti za visoke niti za nizke cene. Ta zavod je torej

regulator cen, ki gredo kot ura, enkrat gori enkrat doli. Ako bodo tržne razmere glede živinske kupčije take, da v deželi ne bo mogoče kupiti živine, sem jaz tudi za to, da gremo izven dežele kupovat, in gospod dr. Novak naj bo preverjen, da se niti kosa argentinskega mesa ne bomo branili, če bo s tem res komu kaj ustrezno. (Živahna veselost na levi. — Lebhaftes Heiterkeit links.) Torej kot regulator cen naj služi tak zavod, ker mora imeti samo to pred očmi, da služi splošnim potrebam. (Poslanec — Abgeordneter dr. Novak: „Kaj bo pa naš kmet rekel!“) Naš kmet je pameten, gospod dr. Novak. Če bi bili vsi meščani tako pametni, kakor so naši kmetje, pa bi bilo vse dobro. Dalje tudi ni res to, kar trdi gospod dr. Tavčar, da bodo vsled te klavnice baje uničeni mesarji po deželi. Mesarska obrt bo cvetela tudi še naprej. O tem ni nobenega dvoma, in tudi mesarska obrt v Ljubljani vsled te klavnice ne bo uničena. Gospodje, mi si ja ne mislimo deželne klavnice kot zavoda, ki bo zasledoval posamezne obrtnike, in bo povsod, kjer se bo kazal kak izdaten zaslužek, izgnil svoje deželne kremplje in obrtnikom odvzel njihov zaslužek. Ne, to naš zavod ne bo, ampak ravno nasprotno. Ta zavod naj bo regulator cen, in tako bo imel od njega primeroma le majhen del prebivalstva direkten, večji del pa indirekten dobiček. V Ljubljani so pa razmere prav posebne. V Ljubljani je nekaj velikih mesarjev, ki imajo male mesarje v rokah, in velika večina teh malih mesarjev bo z največjim veseljem pozdravila tako deželno klavnico, iz katere bodo potem dobivali en gros kose za detajlno razprodajo. Jako hudih bode samo nekaj gospodov, namreč onih, ki so imeli svoje prste vmes pri tem, da je narodnonapredna stranka v teh par dnevih spremenila svoje stališče.

Ljubljanski obrtniki so neprenehoma trdili, da jim prisilna delavnica dela škodo. Ljudem v prisilni delavnici moramo dati kako delo. Vprašanje nastane tedaj, kaj naj delajo. Ako delajo črevlje, se pritožujejo črevljarji, da jim delajo škodo, ako delajo škrniceljne, pridejo zopet tovarnarji in se pritožujejo, da se uničuje papirna obrt. Mi hočemo dati z obširno ekonomijo v prisilni delavnici primerno delo prisiljencem s tem, da jih privedemo h kmečkemu delu, (Poslanec — Abgeordneter dr. Novak: „K mesarskemu!“) in ako bomo imeli iz prisilne delavnice na razpolago poceni delavske moči, bo to tudi konsumentom v korist. Mi si mislimo preureditev razmer v prisilni delavnici tako, da se bo obrtno delo kolikor mogoče odpravilo in vpeljala ekonomija, da se bodo mogli prisiljenci vporabljati za kmetijska in vrtnarska dela, kar bo prišlo tudi deželni klavnici v korist. Stem ne bomo škodovali ljubljanskim obrtnikom, ampak bomo nasprotno ustregli njih dolgoletni želji.

Gospod dr. Tavčar je sklenil svoj govor z željo, da bi te strašne špekulacije, v katere se podaja naša stranka, dežele ne strmoglavile v nesrečo. Poglejte gospodje, vse to, kar mi nameravamo, so komunalne naloge. Električna je naloga mesta, aprovizacija je naloga mesta, in ako bo de-

žela velik del teh nalog mesta vzela nase, bo s tem odvzela mestu veliko breme in zato, gospod dr. Tavčar, nam nikar ne privoščite, da se nam naša namera ponesreči, ampak želite raje, da to, kar pošteno delamo, tudi uspešno izvedemo v korist mesta in korist cele dežele. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Nisem rekel, da naj se ponesreči! Bog obvaruj!“) Torej stem, gospod doktor, mislim, da sva svoje pomisleke popolnoma obravnala.

Sedaj preidem k drugemu govorniku gospodu poslancu baronu Bornu. Gospod baron Born pravi, da pogrša pri tem načrtu finančni program. Tak finančni program imamo tukaj. (Poslanec — Abgeordneter baron Born: „Aber diese Ziffern haben keine Grundlage!“) O teh številkah se bodo vršile še natančnejše študije. Te številke so sestavili naši strokovnjaki, in mi imamo jako dobre tehnike v deželni službi, dale se bodo pa v presojo še poljedelskemu ministrstvu. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Javno se jih pa ne upate povedati!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Saj jih je povedal v odseku!“) Stvar se bo torej še natančneje preštudirala. Nekaj pa je, v čemur ne morem gospodu baronu Bornu pritrditi, namreč v tem, da naj se vedno študira. Druginjsko vprašanje se že dolgo študira, drugod imajo že dolgo take deželne zavode z lastno režijo, in tako je tudi pri nas že skrajni čas, da preidemo od študij, saj študiramo že odkar sedimo skupaj, do izvršitve naših študij. Gospod baron Born je opozarjal tudi na skušnje, ki jih imajo drugod s takimi zavodi. Jaz pa nimam vtisa, da bi bili nižjeavstrijski deželni zavodi v resnici tako slabi. Jaz ne verjamem vsega, kar je v „Neue freie Presse“. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Kar je v „Reichspost“ pa tudi ne!“) To kar so na Nižjeavstrijskem naredili, je jako zdravo in dobro. Dunajsko mesto ima od svojih naprav milijone dobička, in kar so naredili v Nižji Avstriji za kmeta, to pa občudujem in za to nižjeavstrijsko upravo lahko zavidamo. Mi smo torej veliko študirali, in z Vašim dovoljenjem bomo šli tudi na izvršitev teh svojih študij.

Potem se je pa oglasil gospod dr. Novak. Ta je pa najhujši. (Veselost. — Heiterkeit. — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Oba sta majhna, Novak in Lampe!“) On se je skliceval na izgubo pri užitnini. Ja, gospod doktor, v proračunu imamo izgubo, čez eno leto bomo pa račun naredili. On je namreč zamenjal proračun z računskim sklepom. Ali bomo teh 100.000 K izgubili ali ne, to bomo ja šele videli. Ta stvar, gospod dr. Novak, ima pa tudi svoje ozadje, in glede teh 100.000 K bo imel deželni odbor s finančnim ministrstvom še jako resno obravnavo, in jaz upam, da bo vspeh te obravnave tak, da se nam ni treba bati katastrofe. Nikakor ni potem, kar sem že izjavil, namen deželne klavnice, da bi delala konkurenco kaki panogi narodnega gospodarstva ali pa obrtništvu sploh. Namen deželne klavnice je regulacija cen pri živini in mesu, in le tisti elementi, ki slabo vplivajo na cene, bodo prizadeti. Toda na take

elemente se mi ne moremo ozirati in naj sami gledajo, kako si bodo vzdržali ravnotežje.

Glede ljubljanske avtonomije je pa gospod dr. Novak izrekel še posebno bojazen in je povdarjal, da je vsaka komuna dolžna čuvati svojo avtonomijo. To je res! Vsaka občina pa svojo avtonomijo tembolj čuva, čim vestneje jo izvršuje. Po našem zakonu se pa mestni občini ne vzame avtonomija. Sicer pa, ako bi se taka klavnica izvršila, ne pride v poštev samo teritorij ljubljanske mestne občine. Jaz mislim, da so stavbinski pogoji v Ljubljani taki, da se bo morala ta deželna klavnica zidati izven Ljubljane, morda samo par metrov čez mestno črto v sosedno občino, in ta bi bila potem dolžna vzdrževati veterinarja za nadzorovanje te deželne klavnice, in po drugih občinah, kjer se meso prodaja, bi bil zopet potreben tak organ. Od tega bi imela občina na eni strani stroške, na drugi strani bi pa občinski avtonomiji s tem tudi ne bilo prav nič pomagano, zakaj rekurzi gredo zopet na deželni odbor. Popolnoma naravno in najbolje je, če vzame deželni odbor v tem oziru tudi tržno policijo v svoje roke. To je mogoče in nikomur se s tem nič ne škoduje. Gospod dr. Novak se nahaja v zmoti, ako misli, da spada tržna policija v prenešeni delokrog. To tržno policijo izvršuje občina v lastnem delokrogu.

Avtonomija, gospoda moja, smo mi v deželnem odboru in v deželnem zboru.

Na podlagi teh pojasnil prosim visoko zbornico, da sprejme predloge finančnega odseka. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Gospodje, mi bomo sedaj glasovali, in Vas prosim, da se podaste na svoja mesta.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Najprej bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca barona Borna, ki je odložen.

Ta predlog se glasi (bere — liest):

„Der Antrag wird an den Landesauschuß mit dem Auftrag verwiesen, die Errichtung eines Schlachthauses genauestens zu studieren, Vorschläge zu verfassen, das Erforderliche vorzunehmen, in der nächsten Session hierüber zu berichten und konkrete Anträge zu stellen.“

Prosim tiste gospode, ki so za predlog gospoda poslanca barona Borna, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je odklonjen.

Prehajamo sedaj k predlogu, da se preide v podrobno debato.

Prosim tiste gospode, ki ste za to, da se preide v podrobno debato o odsekovih predlogih, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Ta predlog je sprejet.

Tedaj se prične podrobna debata in sicer najprej o točki 1. odsekovih predlogov, ki se glasi (bere — liest):

„1. Deželni odbor se pooblasti, da ustanovi centralno klavnico in mesnico in si preskrbi potrebna sredstva po posojilu.“

To je 1. točka.

Ali želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena. Gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Lampe:

Hvala!

Deželni glavar:

Ker tudi gospod poročevalec ne želi sklepčne besede, bomo glasovali.

Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s 1. točko odsekovih predlogov, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj prehajamo k 2. podrobni debati, to je podrobna debata o 2. točki odsekovih predlogov, odnosno o zakonskem načrtu.

Ker ni nihče oglašen k besedi je debata zaključena, in bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjajo z 2. točko odsekovih predlogov, odnosno z zakonskim načrtom, izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

2. točka odsekovih predlogov, odnosno zakonski načrt je sprejet.

Sedaj bomo glasovali še o vseh teh predlogih v celoti.

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo z vsemi odsekovimi predlogi z zakonskim načrtom vred v celoti, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Prehajamo k naslednji točki dnevnega reda to je:

13. a) Poročilo kmetijskega odseka:

o poročilu deželnega odbora v zavezi načrta zakona glede uprave skupnih zemljišč (k prilogi 22);

13. a) Bericht des Landwirtschaftsausschusses: über den Bericht des Landesauschusses inbetreff des Gesetzentwurfes rücksichtlich der Verwaltung gemeinschaftlicher Grundstücke (zur Beilage 22);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Lavrenčič:

Visoka zbornica! V seji deželnega zbora dne 28. oktobra 1910. je bila sprejeta sledeča resolucija (bere — lieft):

„Deželnemu odboru se naroča, da do prihodnjega zasedanja predloži deželnemu zboru načrt zakona, ki naj se v njem na podlagi državnega zakona z dne 7. junija 1883, drž. zak. št. 94, uredi uprava skupnih zemljišč.“

Deželni odbor je proučeval to zadevo, a je prišel do zaključka, da je za enkrat opustiti napravo z gorenjo resolucijo predlaganega zakonskega načrta in sicer iz teh-le razlogov:

Na podlagi državnega zakona z dne 7. junija 1883., drž. zak. št. 94, je v splošnem že urejena uprava skupnih zemljišč z zakonom z dne 26. oktobra 1887, drž. zak. št. 2 iz l. 1888, ki se tiče razdelbe skupnih zemljišč, kakor tudi uredbe dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja.

Potem pa razpravlja tukaj poročilo deželnega odbora o določilih tega zakona in pride končno do sledečega sklepa:

„Ako je namen uvodoma navedene resolucije, že obstoječe zakonske določbe glede regulacije uprave skupnih zemljišč, v kateri si bodi smeri predruščiti ali spremeniti, bo izdelati predmetni zakonski načrt, ako bo visoki deželni zbor dal podrobnejša naročila, v katerem smislu in kateri smeri naj se izdela ta načrt. Z ozirom na presplošni tenor sklenjene resolucije pa je deželni odbor iz razlogov, ki so navedeni v tem poročilu, za enkrat opustil napravo kakega načrta.“

Kmetijski odsek je v svoji seji dne 15. januarja t. l. razpravljaj o tem poročilu in je prišel do tega zaključka.

Kmetijski odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora se jemlje na znanje.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Predlansko leto sem bil jaz tisti, ki sem predlagal tisto nesrečno resolucijo, katero se hoče po poročilu deželnega odbora pokopati. Seveda jaz ostanem pri svoji zahtevi in bom ustregel deželnemu odboru in vsled tega tudi kmetijskemu odseku, v čegar imenu priporoča gospod poročevalec, da se sprejme to poročilo na znanje, v toliko, da bom bolj natančno preciziral, kaj hočem.

Predlagam sledečo resolucijo (bere — lieft):

„Deželnemu odboru se naroča, naj predloži v prihodnjem zasedanju načrt zakona po sledečih načelih:

Vsaka neurejena agrarna skupnost bodi dolžna skrbeti za urejeno upravo in gospodarstvo svojih zemljišč.

Ako pa kaka skupnost v določenem času ne poskrbi za primerna pravila, ima pristojna gosposka pravico poseči vmes.“

Agrarna komisija ima namreč pri nas pravico posegati vmes samo takrat, kadar se uvede agrarno postopanje. Gre pa za to, da se lahko prisilijo vse agrarne skupnosti, da si napravijo svoja pravila, na podlagi katerih je določena uprava skupnih zemljišč, in da jih lahko prisilijo, da si napravijo gospodarski načrt.

Ta namen je imela moja resolucija, ki sem jo stavil predlansko leto in zaradi tega ponavljam to resolucijo, samo nekoliko natančnejše precizirano, in prosim, da se sprejme.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Krek je predlagal resolucijo, katero ste gospodje slišali in katere, mislim, mi ni treba še enkrat prečitati.

Ta resolucija je v razpravi. Želi kdo gospodov besede k tej resoluciji?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Lavrenčič:

Se pridružujem tej resoluciji.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali in sicer najprej o odsekovem predlogu.

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo s predlogom kmetijskega odseka, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim glasovati še o resoluciji gospoda poslanca dr. Kreka.

Gospodje, ki se strinjate s to resolucijo, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

S tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k točki:

13. b) Poročilo kmetijskega odseka:

o samostalnem predlogu poslanca Lavrenčiča in tovarišev v zadevi meščanske korporacije v Kamniku (št. VII);

13. b) **Bericht des Landwirtschaftsausschusses:**
über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Lavrenčič und Genossen in betreff der Bürgerkorporation in Stein (Nr. VII);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Lavrenčič:

Visoka zbornica! O mojem samostalnem predlogu se je kmetijski odsek posvetoval ter predlaga nastopno:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu zboru se naroča, da razsodi o pravnem značaju premoženja meščanske korporacije v Kamniku“.

Predno meritorno utemeljujem odsekov predlog, vidi se mi umestno in naravnost potrebno povdarjati, da odsek ne intendira s tem predlogom najmanje dotakniti se ali kratiti vžitninsko pravico upravičencev te korporacije, katerim to pravico dovolj brani starodavna navada. Povod temu predlogu je le upravnega značaja, po katerem naj bi se podelila upravi tega premoženja zakonita podlaga že po obstoječih zakonitih predpisih.

Ne prejudiciram, ako izjavljam po svojem pravnem čutu, da spada uprava imovine meščanske korporacije v Kamniku pod določilo II. odstavka k občinskemu redu z dne 16. februarja 1866, kar sem dokazaval že v tej visoki zbornici 28. oktobra 1910. To, da ne uživajo vsi kamniški meščani, vse hiše v mestu zadevne imovine, marveč le posamezne hiše, pač ne more spodbiti moje trditve, oziroma motiti pravnega značaja korporacijskega premoženja, kar sledi iz § 64. občinskega reda, ki se glasi: „Kdo ima in koliko ima pravice do uživanja občinske in podobčinske imovine, to razločuje dozdanja navada.“

Jasno je torej, da je kako premoženje lahko občinsko, oziroma podobčinsko ali mestno, tudi če je uživajo samo nekateri občani. Odtod menim, da je moje naziranje pravo, ko prištevam tu sem premoženje takozvane meščanske korporacije v Kamniku.

Vse tozadevne listine, deželna deska in zemljiška knjiga, o čimur sem že govoril, kakor večstoletna praksa jasno govore za javno — pravni značaj tega premoženja.

Ne ponavljam onega, kar sem o tej zadevi že govoril v visoki zbornici, marveč izpopolniti hočem in globokeje utemeljiti odsekov predlog z novimi argumenti.

Po oblastvenem posredovanju in s pomočjo gospoda dr. Mantuanija, ravnatelja deželnega muzeja sem dobil iz c. in kr. hišnega dvornega in držav-

nega arhiva na Dunaju št. 22 a (Copialbuch) Codex privilegiorum archiducis Caroli I. 1567, kjer so doslovno navedeni vsi cesarski privilegiji in svoboščine mestne občine Kamnik. Tu imam dobesedni in poverjeni prepis onega rokopisa, kar mi je preskrbel v svoji dobrohotnosti gospod ravnatelj. V tem kodeksu je 23 pisem, ki zadevajo mestno občino Kamnik. Štiri pisma, in sicer 17. 18. 19 in 20., govore o mestnih gozdovih. Sedemnajsto je pismo cesarja Friderika IV. z dne 28. oktobra 1451, v katerem zaukazuje cesar mestu Kamnik, da pomaga Žigi v Lembergu z lesom iz mestnih gozdov. Nadalje osemnajsto pismo Friderika IV., izdano v Gradcu v ponedeljek po drugi postni nedelji 1478, v katerem zapoveduje deželnemu glavarju Žigi pl. Sebriotu in Gašperju Havensperku, vicedomu Kranjskemu, da čuvata mesto Kamnik v njegovih pravicah do planin, gozdov in lesa.

V devetnajstem in dvajsetem pismu, prvo izdano v ponedeljek pred sv. Petrom in Pavlom 1496, drugo izdano v četrtek po sv. Jurju 1507, pa se imenujejo gozdovi v „Kamniški Bistrici“ izrecno kot lastnina mesta Kamnik — „dass die benant gemain vnd gehülz in der Feustrüz niemands alss der Stat allain daselbs zu Stain zuegehört.“

V preostalih pismih je govor o mestnem sodstvu, mestnih utrdbah, sejmi in mestnih tlakih, torej zadevah, ki so bile in morale biti izključno v rokah mestne občine, kakor posestna pravica bistriških gozdov, navedenih v prej imenovanih pismih.

Vse privilegije v teh listinah je potrdil v skupnem zvezku (libellus) cesar Ferdinand I. l. 1528 in vnovič nadvojvoda Karol 19. septembra 1567. v Gradcu ter pozneje cesar Leopold I. v Ebersdorfu 19. septembra 1668 in cesarica Marija Terezija v Gradcu dne 16. oktobra 1745.

Iz besedila vseh teh, tolikrat potrjenih pisem, se jasno razvidi, da so bili privilegije in svoboščine dane edinole mestu Kamnik. Tako je ostalo nepremenjeno ves čas v poznejših letih, kar je priznala ljubljanska kresija v svojem poročilu z dne 8. marca 1784, povodom, ko je mesto Kamnik s prej imenovanimi potrdilnimi pismi dokazalo deželni vladi svoje pravice do bistriških gozdov.

Srečno so se tudi našle tamkaj v stari vladni palači pod streho v lanskem poletju zelo zaprašene kamniške listine, kateri tenor je, da je premoženje meščanske korporacije v Kamniku javno-pravnega značaja. — Tako n. pr. izločuje odlok dvorne komore z dne 13. septembra 1776, ki ga navaja poročilo ljubljanske kresije na deželno vlado z dne 20. maja 1789 št. 2104/1119 neko parcelo kamniškega gozda v prid fužini v Bistrici proti temu, da plačuje fužina letno pristojbino mestni blagajni — „zu der Stadt Stein gemeinen Stadt-Kasse“, ki je znašala glasom vloge fužine v Bistrici na kresijski urad dne 7. maja 1793 vsoto 30 goldinarjev.

Tudi mestna občina sama izrecno zatrjuje povodom vloge F. Urbančiča, fužinarja v Bistrici v svoji repliki na c. kr. kresijski urad v Ljubljani z dne 10. maja 1793, da so bistriški gozdovi „ein wahres Eigenthum der Stadt Stein, und follich lediglich staedtifch“ — resnična last mesta Kamnik, in torej samo mestni.

Ko je pa fužinar Urbančič l. 1819 prišel v konkurz, kupil je to podjetje baron Anton Codelli 19. novembra 1819. V vlogi na kresijo povdarja Codelli, da daje mesto Kamnik tej fužini drva za oglje — wozu die Stadt Stein . . . dem Gewerke das nöthige Holz in ihren Feistritz Waldungen gegen einen jährlichen Grundzins auszuweisen verbunden ist“. Dne 1. novembra 1823. je prosil baron Codelli kresijo v Ljubljani, da pritrdi novemu kontraktu. Kresija je sprejela prošnjo, česar bi izvestno ne bila storila, če bi ne imela ingerence na tozadevno premoženje, oziroma nadzorstvene oblasti in bi bili gozdovi last kake privatnopravne korporacije. Kresija je izdala nadalje dne 23. februvarja 1835 št. 9.922 „Instruktion für die Vorsetzung der l. f. Stadt Stein zur ordnungsmäßigen Bewirtschaftung und Benutzung ihrer Communal-Waldungen“. In na prvem mestu stoji: „Die Stadt-Steiner Gemeinde-Waldung Feistritz“. Mesto je to priznalo in se tej instrukciji o gospodarstvu nje bistriških gozdov uklonilo.

Ravno to sledi iz pisma mestne občine Kamnik, v katerem je prosila dne 10. avgusta 1857, št. 215 c. kr. okrajni urad v Kamniku, da se jej dovoli dražbenim potom prodati drva in les iz bistriških gozdov, kjer se glasi doslovno: „Nachdem vom Forstmeister Josef Neumann unter l. d. M. gestellten und in Folge Gemeinde-Beschluß vom 5. d. M. 3. 216 genehmigten Anträge sind in der städtischen Waldung Feistritz 200 Kubifflafter Lagerhölzer bittet die Stadt-Gemeinde Stein um Bewilligung und Vornahme einer Lizitation zur Veräußerung und benannter Holzquantitäten“.

Javno-pravni značaj tozadevnega premoženja potrjujejo tudi razne pravde. Naziranje, da bi bilo to premoženje zasebno, pojavilo se je prvič l. 1845, ko so trije meščani Ignacij Štamcar, Jakob Močnik in France Šaubi, češ kot sosesestniki mestnih gozdov vložili dne 20. septembra istega leta pritožbo na c. kr. okrajni urad zoper odrejeno dražbo drv in lesa. Toda na to pritožbo se c. kr. okrajni urad ni oziral in sploh tudi pozneje ne reagiral na to naziranje. Dne 8. junija 1858 so ta poizkus ponovili meščani Jos. Dralka, Gregor Šubelj, Tomaž Nastran in Alojzij Peterlin in naravnost odrekli mestnemu občinskemu uradu pravico gospodariti s tozadevnim premoženjem.

Seveda se je mestna občina pritožila in s potrdilnim pismom z dne 19. septembra 1857 si najino dokazala svojo pravico. Pri ustmeni razpravi dne 30. julija 1858 se je v protokolu ta pravica potrdila tudi z lastnoročnimi podpisi Josipa Dralka in njegovih tovarišev. — Prav oni Josip Dralka je dne 17. februvarja l. 1862. prosil mestno-občinski urad za sedem hrastovih hlodov in stem

pripoznal ingerenco mesta na upravo bistriških gozdov. Prošnja se je odklonila, na kar se je pritožil na c. kr. okrajni urad, ki je pa pritožbo zavrnil z odlokom z dne 14. julija 1862 in zapisal doslovno: Das Recht der Stadtgemeinde Stein als solche gehörigen Waldung Feistritz geht aus den §§ 4. G. G. u. 6. 9. 11. u. 12. des Leitfadens zum G. G. hervor“.

Z l. 1866 pa je nastopil preobrat v upravi premoženja brez dovoljenja in ingerence kompetentnih oblasti. Dne 16. oktobra 1866 so se namreč zbrali takozvani upravičenci meščanske korporacije, ki se oficijelno prvič tako imenuje v neki vlogi na c. kr. okrajni urad dne 18. oktobra 1863, in so si izvolili upravni odbor meščanske korporacije in tako se ločili od mestne uprave. Temu odboru so izročili upravo tozadevnega premoženja in mestnubožne blagajne ali špitalskega zaklada (Bürger-spitalkaffe) v skupnem znesku okroglo 50.000 (petdesettisoč) gold. katero premoženje je doslej upravljala mestna občina. Ta odbor je z dnem 28. oktobra sestavil organizacijski-statut v soglasju in na podlagi novega občinskega reda, ker § 17 se glasi: Der Abschnitt 1. und 3. des § 64 des G. G. vom 17. Februar 1866 gelten auch für die Verwaltung des städtischen bürgerlichen Vermögens als Norm . . . V § 16 tega statuta pa čitam: Umtausche am Eigenthums-Objekten können mit Zustimmung des Landesauschusses erfolgen“. Pri vsej zmedi se je torej pripoznala še vedno ingerenca javnih oblasti in tako pripoznal javno-pravni značaj korporacijskega premoženja. Žal pa, da ni tedaj okrajna politična kot nadzorovalna oblast obračala potrebne pozornosti na upravo tega premoženja in stem zakrivila, da je postajala zmeda vedno večja in tako gotovim ljudem omogočila napačno naziranje, da je imovina meščanske korporacije zasebnopravnega značaja. Navzlic tej popustljivosti nadzorovalne oblasti so se vendar ohranili vidni znaki ingerence občinskega zastopa do uprave tozadevnega premoženja do novejših dni. Tako je volitev v meščansko korporacijo še nadalje razpisaval vsakokratni župan v smislu občinskega volilnega reda, on je imenoval volilno komisijo in volitve vodil do zadnjih volitev do meseca januarja l. 1911, ker je takratni župan prezrl svojo dolžnost in prepustil svoje pravice podnačelniku upravnega odbora meščanske korporacije. Tudi reklamacijsko komisijo za te volitve je volil vselej vsakokratni občinski odbor, zadnjič v občinski seji dne 3. decembra 1906, kateri je predsedoval kot župan kamniški advokat gospod dr. Kraut. V sejnem zapisniku pod št. 3 čitam doslovno: „V reklamacijsko komisijo v zadevi meščanske korporacije se na predlog gospoda župana izvolijo soglasno gg. (slede imena)“.

To je dejstvo, ki ne potrebuje komentara.

Menim, da je tako odsekov predlog meritorno dovolj utemeljen in da odslej razsodba v pravnem značaju tozadevne imovine ne more biti težka, bo-

disi da izvrši to deželni odbor sam v svojem delokrogu ali pa sporazumno s c. kr. agrarno oblastjo. Vsekakor je pa skrajni čas, da se to, že skoro petdeset let staro preporno in pereče vprašanje vendar že enkrat reši, in zato prosim, da visoka zbornica glasuje za predlog kmetijskega odseka. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg**

(prevzame predsedstvo — den Vorsitz übernehmend):

Die Debatte ist eröffnet. Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Triller.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Mene predvsem zanima tenor predloga kmetijskega odseka v zadevi pravnega značaja premoženja meščanske korporacije v Kamniku.

Prvo vprašanje pri tem predlogu je, če imamo mi aktivno legitimacijo za ta poziv. In drugo vprašanje je, ali je dotična oblast, ki se pozivlja v to, kompetentna ali ne. V tem pogledu konstatiram, da se niti meščanska korporacija, niti kamniška občina ni obrnila na deželni odbor, odnosno na deželni zbor s prošnjo, naj ji pomaga iz zagate; vsaj meščanska korporacija se prav gotovo ni obrnila za to pomoč. Na drugi strani je pa tudi vprašanje, ali je deželni odbor sploh kompetenten razsojati v tem vprašanju. Gospoda moja, to je pravno sporno vprašanje. Meščanska korporacija stoji na stališču državlanskega zakona in pravi, da je to premoženje skupna lastnina dotičnih upravičencev, katere pravno razmerje je mogoče urediti na podlagi občnega državlanskega prava in od strani pristojnega civilnega sodišča. Torej stoji do danes to sporno vprašanje, ki se da rešiti le na ta način, da stopi občina pred pristojno sodišče in toži korporacijo, ali pa, da nastopi korporacija proti mestni občini kamniški. Korporacija tega seveda kot beata posidens ne bo storila. Da pa deželni zbor proprio motu tukaj dekretira kompetenco deželnemu odboru in mu naroča, da naj to stvar meritorno razsodi, to je pa tak juridičen nestvor, da se meni zdi popolnoma nemogoč in zato bo naša stranka glasovala proti predlogu kmetijskega odseka. (Odobravanje v središču. — Beifall im Centrum.)

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Zum Worte hat sich weiters gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Ne bi se oglasil k besedi, ko ne bi gospod predgovornik omenjal, da deželni zbor kot tak nima legitimacije za tak sklep. V tem

oziru si usojam opozarjati gospode na akte, katere ima deželni odbor že v tej zadevi. Doslej je namreč deželni odbor kot inštanca stal vedno na stališču, ne vem zakaj, ali so predakti pomanjkljivi, da ni kompetenten o tem razsojati. Predlog nima nobenega drugega namena, kakor tega, da se za slučaj, če bomo zopet pozvani, bodisi potom pritožbe ali drugače, da naj o tem razsojamo, da se več ne branimo legitimacije za tako razsodbo. Torej mislim, da cela stvar ni tak nestvor, kakor trdi to gospod kolega dr. Triller.

V drugi vrsti naj mi bo dovoljeno povedati nasproti mnenju gospoda kolega dr. Trillerja par besed. Gospod dr. Triller je dejal, da je popolnoma jasno, da je kompetentno edino le sodišče, da razsoja o tej zadevi, in da naj meščanska korporacija kot taka skuša utemeljevati svoje pravice na podlagi državlanskega zakona pred rednim sodnikom. Gospodje, v tem oziru ne bomo nikdar skupaj prišli. Do danes imamo tri oblasti, ki naj bi bile kompetentne o tej zadevi razsojati, ampak vsaka teh oblasti zavzema napram kompetenci negativno stališče. Sodišče je reklo, da ni kompetentno razsojati o tej stvari, deželni odbor pravi da tudi ni kompetenten in agrarna komisija ravnotako; potentakem smejo delati pri meščanski korporaciji, kar hočejo. Toda to se mora enkrat nehati in morajo gospodje od korporacije priti pod en klobuk, pod eno oblast. Vi gospod dr. Triller veste, da šele tedaj, če dve oblasti zavzameta negativno kompetenčno stališče, more priti stvar pred državno sodišče. O eni in isti stvari se pa do sedaj ni razsojalo od tozadevnih dveh oblasti. Naš končni namen je torej, če dve inštanci izrečeta svojo negativno kompetenco, spraviti stvar pred državno sodišče. Torej gospodje, mislim, da tak juridičen nestvor cela ta stvar ni. Če bo deželni odbor pozitivno razsodil in priznal kompetenco deželnemu odboru, bo šla stvar skoraj gotovo na upravno sodišče; če bo pa izrekel svoje negativno stališče, bodo imeli prizadeti pravico iskati odpomoči pri sodišču in če bo sodišče zopet reklo, da ni kompetentno, potem je šele dana podlaga za razsojo pred državnim sodiščem.

To je tedaj namen našega predloga in zato bomo mi za ta predlog glasovali.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Kref.

Poslanec dr. Kref.

Gospodje, jaz predlagam samo dodatek k predlogu gospoda poročevalca in sicer zato, da se rešitev tega vprašanja pospeši. Moj predlog se torej glasi (bere — liest):

„Da se povspeši ta razsodba, naj stopi v dogovor z deželno komisijo za agrarne operacije.“

Predlagam, da se ta moj predlog sprejme.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Weiters hat sich noch zum Worte gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Vilfan.

Poslanec dr. Vilfan.

Slavna zbornica! Sklicuje se na svoja izvajanja od časa, ko smo prvič se v zbornici pečali s to zadevo, izjavljam, da z istega stališča tudi danes ne morem glasovati za predlog kmetijskega odseka in prosim, da se ta predlog zavrne, ker ta stvar ne spada pred naš forum.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht noch jemand der Herren das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so ist die Debatte geschlossen und hat der Herr Berichterstatter das Schlusswort.

Poročevalec Lavrenčič:

Prosim samo še enkrat, da se predlog kmetijskega odseka sprejme. Istotako predlagam, da se sprejme dodatek gospoda poslanca dr. Kreka.

**Landeshauptmann-Stellvertreter
Freiherr von Liechtenberg:**

Wünscht noch jemand der Herren das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so werden wir jetzt abstimmen, und zwar zunächst über den Antrag des Herrn Berichterstatters.

Ich bitte die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Jetzt kommt noch zur Abstimmung der Zusatzantrag des Herrn Abgeordneten Dr. Krek.

Ich bitte die Herren, die dem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

13. c) Poročilo kmetijskega odseka:

o uravnavi Sore od Godešič do Goričan z zakonskim načrtom (k prilogi 26.);

13. c) Bericht des Landwirtschaftsausschusses:

über die Zäuerregulierung von Godešič bis Goričane nebst dem Gesetzentwurfe (zur Beilage 26.);

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Že leta 1896. se je županstvo občine Medvode obrnilo na visoko zbornico s peticijo, da bi se uravnala Sora v progi od Godešič do Goričan. Na stotine najboljšega rodovitnega sveta, osobito travnikov, je opustošenih postalo vsled rednega razdiranja bregov ob dotičnih zemljiščih po tej vodi. Deželni odbor je potem naročil po svojem tehniku ogled, v koliko je dotična prošnja utemeljena, in iz poročila dotičnega tehnika se vidi, da je tu res potreba poseči vmes, ako se hoče zabraniti popolno opustošenje ondotnega rodovitnega sveta. Deželni odbor se je na to obrnil na državno upravo, da so državni tehniki izdelali načrt za urnavno te vode, in dotični stroškovnik je prvotno znašal 350.000 K potrebščine. Medtem pa so smatrali tudi, da bi bilo delno treba uravnati Soro v progi od Dolenje vasi do Bukovice, za kar znaša potrebščina 55.000 K. Ko je deželni odbor potem vršil obravnave z dotičnimi interesi, lastniki zemljišč ob tej progi Sore, se je prepričal, da ljudstvo ni hotelo čisto nič prevzeti na svoje rame in da je odklonilo vsak prispevek. Na podlagi tega je deželni odbor segel zopet na prvotni svoj glavni projekt za urnavno Sore v pokrajini od Godešič do Goričan. Kakor se pa vedno vrši, preteko leta in leta, predno projekti veljavni postanejo, voda je pa medtem svojo pot hodila in razjedala bregove nadalje, in ko je potem enkrat do končne obravnave prišlo, se je videlo, da projekt nič več ne odgovarja obstoječim razmeram in istotako ne stroškovnik. Dejansko se je pokazalo, da je treba bilo naknadno zvišati troške od 350.000 K na 460.000 K. Ministerstvo priznavalo je, da se tu ravna res za veliko škodo, katero je treba zaprečiti, da se ne bodo ondotnim vasem popolnoma opustošila polja, in je drage volje pripravljeno, priznati 50% prispevek torej najvišji znesek, katerega država prispeva za uravnave voda. Deželni odbor je nato svojih 20% prvotnega prispevka zvišal na 30%, ker je le tako bilo omogočeno interesantom, da prevzamejo svojo 94.000 K znašajočo tangento. Pohvalno je omeniti pri celi tej zadevi občini Medvode in Sora, katerih prva je drage volje prispevala 5.000 K, druga pa 3.000 K, tako da je bilo vsled tega omogočeno, da so tudi kmetje, prizadeti po teh škodah, mogli založiti potrebno, nanje spadajočo svoto.

Visoka zbornica je ponovno že — in istotako v svojih poročilih deželni odbor — priznavala potrebo in nujnost te uravnave zaradi tega je upravni odsek sklenil soglasno pritrditi zakonskemu načrtu, katerega je deželni odbor sestavil dogovorno z deželno vlado, in zato prosim, da pritrdite predlogu, ki ga stavljam v imenu upravnega odseka in ki se glasi (bere — lieft):

„1. Po deželnem odboru predloženi zakonski načrt o uravnavi reke Sore se odobri.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu zakonu izposluje Najvišjo sankcijo.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg :**

Die Debatte ist eröffnet.

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Professor Jarc. Ich erteile ihm das Wort.

Poslanec Jarc :

Visoka zbornica! Iz poročila deželnega odbora sem povzel, da se je že večkrat priznala nujnost za regulacijo, povzel sem pa obenem tudi, da merodajni faktorji, tako deželne vlade, kakor deželnega odbora niso tej nujnosti primerno postopali.

Jaz bi samo želel, da se ta trnjeva pot, katero hodimo že petnajst let, kolikor hitro mogoče konča, in bi priporočal deželnemu odboru, da to stvar kar najhitreje izvrši, deželno vlado bi pa prosil, da izposljuje kolikor hitro mogoče Najvišje potrjenje.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg :**

Zum Worte hat sich noch der Herr Abgeordnete Dimnik gemeldet. Ich bitte!

Poslanec Dimnik:

Visoki zbor! Tudi jaz bi priporočal, da deželni odbor zadevo kar najbolj mogoče pospeši, ker prizadeti posestniki res težko pričakujejo končno izvršitev.

Na srce bi pri tej priliki tudi pokladal Njega ekselenci gospodu deželnemu predsedniku, da bo to stvar kar najhitreje rešil.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg :**

Wünscht noch jemand der Herren das Wort? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.) Der Herr Berichterstatter?

Poročevalec Povše:

Predlagam, da se predlogi sprejmejo en bloc.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg :**

Der Herr Berichterstatter beantragt die en bloc-Annahme der Anträge.

Wird dagegen Widerspruch erheben?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so werden wir jetzt über die Anträge des Landwirtschaftsausschusses en bloc abstimmen.

Ich bitte die Herren, die diesen Anträgen zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Poročevalec Povše:

Predlagam, da se zakon sprejme tudi v tretjem branju.

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg :**

Der Herr Berichterstatter beantragt die Annahme des Gesetzentwurfes auch in dritter Lesung.

Ich bitte die Herren, welche der Annahme des Gesetzes in dritter Lesung zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Hiemit ist dieser Punkt der Tagesordnung erledigt.

Wir kommen nun zu Punkt:

13. d) Poročilo kmetijskega odseka:

o prevzetju kmetijsko-kemičnega preizkuševališča za deželni zavod (k prilogi 36.).

**13. d) Bericht des Landwirtschaftsausschusses:
über die Übernahme der landwirtschaftlich-chemischen Versuchsstation als Landesanstalt (zur Beilage 36).**

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Žel. 1898. je Kranjska kmetijska družba priznala, da stori prav, ako izposljuje toliko pri deželi kakor tudi pri državi podporo v svrhu omogočenja ustanovitve posebnega kmetijsko-kemiškega preizkuševališča v Ljubljani. S podporo države kakor tudi dežele, trgovske in obrtne zbornice in mestne občine ljubljanske se je posrečilo spraviti skupaj potrebna sredstva za vzdrževanje tega zavoda. Gotovo je, da kmetijstvo v naši kronovini, lahko smelo rečem, jako vrlo dobro napreduje, in jasno je bilo, osobito ko smo začeli izboljševati naše travnike, da smo morali pridobiti si v to dobrih, zanesljivih semen, kakor tudi umetnih gnojil. To se je tudi posrečilo, ali nam je bilo treba dognati v varstvo kmeta, da je blago, ki ga kupuje po dragi ceni, zanesljivo, zanesljivost pa se je le dala doseči po kmetijsko-kemiškem zavodu, ki je preiskaval razna semena in potrdil, ali so čista, ali so kaljiva in v koliko odgovarjajo ceni, za katero se prodajajo. (Deželni glavar prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann übernimmt den Vorsitz.) Preizkuševališče se je pa potem odcepilo od kmetijske družbe in je v prvi vrsti vlada isto vodila. Sedaj pa, gospoda moja, prihaja položaj do tega, da bi se ta zavod vzel v upravo dežele, in sicer osobito iz enega razloga, ker le potem, če je ta zavod deželni, v deželni upravi, ako je na njem nameščeno osobje preizkušeno in potrjeno od ministrstva notranjih zadev, je mogoče pričakovati, da bi smel ta zavod izdajati uradne izjave, katere bi tudi pri sodnih obravnavah in postopanju proti kršitvi zakona glede živil mogle

pravno veljavo imeti. Gotovo je velike važnosti, da se ne le za kmeta, ampak tudi za živila razširi delokrog kmetijsko-kemiškega preizkuševališča, in zaraditega je kuratorij, v katerem so sedeli zastopniki države, dežele, trgovske zbornice in mestne občine ljubljanske, obravnaval s poljedelskim ministrstvom in ministrstvom za notranje zadeve, pod kakimi pogoji bi država hotela dati pooblastilo temu zavodu, da bi njega izjave, preiskovanja in certifikati pri sodnih in političnih oblastih imele pravno veljavo. Ministrstvo je potem odgovorilo, da bodi zavod deželni, da naj se namesti potem ravnatelj, katerega sicer dežela imenuje, vendar ga mora ministrstvo za notranje zadeve odobriti oziroma potrditi. Nadalje zahteva, da mora ravnatelj takega deželnega zavoda v zmislu § 25. zakona o živilih tudi biti zaprisežen in da se mora potem celi zavod ravnati po navodilih, ki veljajo enotno za vse dežele po Avstriji. Istotako zahteva ministrstvo, da morajo tudi drugi uradniki, sodelujoči na tem zavodu, biti preizkušeni in potrjeni. Temu je kuratorij popolnoma pritril, ker je videl, da so to pogoji, ki so absolutno potrebni v zmislu zakona za preiskovanje živil, in tako je kuratorij stopil do deželnega odbora s prošnjo, da prevzame dežela Kranjska ta važni kmetijsko-kemiški zavod v svojo last in upravo.

Ravna se sedaj glede finančne stvari, glede merita samega. Glede koristi je jasno iz mojih razlogov, katere sem navedel in katere je tudi deželni odbor podal v svojem poročilu, da je absolutno v korist dežele Kranjske, da se ta zavod podeželi in razširi njegov delokrog. Kakor je razvidno iz poročila deželnega odbora je imel ta zavod leta 1907. dohodkov 10.133 K in troškov 10.779 K, leta 1910. pa dohodkov 16.641 K in troškov 10.828 K. Za vzdrževanje iega zavoda so pa kuratoriju služili sledeči prispevki, in sicer je dohodek od poljedelskega ministrstva znašal v letih 1907. in 1908. po 3000 K, v letih 1909. in 1910. pa po 4600 K; dežela je poleg tega, da je dala zavodu stanovanje v Salendrovi ulici prispevala še letnih 2000 K v denarju in trgovska zbornica ljubljanska pa po 500 K na leto. Zavod pa si je pomagal v pokritje stroškov upravnih tudi s taksami za analize, katere je kmetijsko-kemiško preizkuševališče izdajalo in tako vidimo, da je zavod na leto prejemal še po nad 4000 K za analize taks. Po proračunu za leto 1911. znašajo dohodki 14.882 K 54 v, troški pa 16.735 K 06 v. Zavodova imovina, ki obstoji iz blagajniških ostankov in potem tudi iz hranilnih vlog, bi utegnila koncem leta 1911. znašati do 10.000 K. Poleg tega ima zavod inventar vreden do 13.000 K. Troški pa so osobito sledeči: Plača ravnateljeva znaša 4000 K, plača asistenta 3000 K in laboranta 1440 K, poleg tega dobi ravnatelj še 10% tantiemo od pristojbin za analize. Če dežela Kranjska prevzame zavod v svojo last in oskrbo, treba bo osobje sprejeti v plačilne razrede deželnih uradnikov, in sicer naj bi se ravnatelj pomaknil

v 2. plačilno stopnjo V. plačilnega razreda s plačo 4000 K in aktivitetno doklado 966 K, asistent v 3. stopnjo VII. razreda s plačo 2600 K in aktivitetno doklado 672 K in laborant v 5. plačilno stopnjo služabniškega osobja s plačo 1180 K in aktivitetno doklado 413 K. Torej bi osobje na leto stalo skupaj 9831 K ali vsled podeželjenja več kakor doslej 1391 K. Znašali bi torej vsi troški tega zavoda na leto okoli 18.500 K in v pokritje bi pa imeli od poljedelskega ministrstva letni prispevek 4600 K, od trgovske zbornice 500 K, dalje od mestne občine ljubljanske prispevek 500 K, ki je zagotovljen ako bo avtoriziran ta zavod tudi za presojanje in preiskavanje živil, kar bo osobito za tržni komisariat velevažno, pri čemer je pa upoštevati in upati, da bo mestni magistrat, oziroma mestni občinski svet, uvažujoč važnost zavoda, osobito tudi za nadziranje tržnih razmer, ta svoj prispevek še primerno zvišal. Za pristojbine od analiz se je nadalje napravil proračun na 5400 K in za obresti od naložene glavnice letnih 200 K, tako da bi bilo vseh dohodkov pričakovati 11.200 K. Kaže se pa pri tem, nasproti prej navedeni letni potrebnosti v znesku 18.500 K primanjkljaj 7300 K. Z ozirom na to pa, da kmetijsko ministrstvo skoraj popolnoma vzdržuje taka kmetijsko-kemiška preizkuševališča v Dalmaciji in tudi v Istri in Gorici, kjer troški znašajo po nekoč nad 18.000 K, je upati, da bo poljedelsko ministrstvo pritrnilo zahtevi deželnega odbora, da zviša svoj prispevek 4600 K vsaj na 8000—10.000 K. Ako se to zgodi in se deželnemu odboru posreči doseči ta višji prispevek, potem izdatki dežele ne bodo veliko presegali vsote 4000 K na leto.

Kmetijski odsek pa mi je naročil, da visoki zbornici osobito poudarjam, da pričakuje toliko kmetijski odsek, kakor tudi deželni zbor, da bo skrb deželnega odbora, ako prevzame v svojo oskrbo in last ta zavod, da vedno deluje kmetijsko-kemiško preizkuševališče v smeri in zmislu svoje ustanovitve, v zmislu, da služi v prvi vrsti kmetijskim namenom, in da pospešuje vse to, kar za more ta zavod v prosep kmetijstva na Kranjskem delati, in da mu bodi preizkavanje živil šele druga skrb. Zato je kmetijska družba na občnem zboru leta 1898. ustanovila ta zavod in tako bodi tudi za naprej, če se zavod tudi sprejme v oskrbo dežele.

Na podlagi teh razmotrivanj predlagam v imenu odsekov:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Dežela Kranjska prevzame kmetijsko-kemično preizkuševališče za Kranjsko v Ljubljani za deželni zavod,

- če zagotove deželi Kranjski država, trgovska in obrtniška zbornica in mestna občina Ljubljana svoje doslej plačevane, oziroma zagotovljene prispevke v zneskih, ki bodo večjim stroškom primerno večji, in
- če se pri prevzetju preizkuševališča izroči v last deželnega zavoda vse njegovo imetje — z inventarjem vred — brez kake kompenzacije.

2. Deželnemu odboru se naroča, naj se pogaja s prispevniki, navedenimi pod 1. a), radi zagotovitve primernih prispevkov.

3. Ob ugodnem uspehu pogajanja se deželni odbor pooblašča, da izvede potrebne priprave v prevzete kmetijsko-kemičnega preizkuševališča za Kranjsko v Ljubljani za deželni zavod, izdela potrebni statut in pristojbinsko tarifo in na teh podlagi zadobi zavodu priznanje za posebno preizkuševališče živil po zmislu § 25. zakona o živilih.

4. Deželni odbor se pooblašča, da potem, ko bo preizkuševališče priznано za posebno preizkuševališče živil in ko bosta c. kr. poljedelsko ministrstvo in c. kr. ministrstvo za notranje stvari pritrdili imenovanju sedanjega voditelja preizkuševališča za ravnatelja zavoda s pravno veljavnostjo od dne prevzeta preizkuševališča za deželni zavod, uvrsti med deželne uradnike, in sicer:

- a) ravnatelja s prejemki 2. plačilne stopnje V. plačilnega razreda in s pravico do pomaknitve v IV. in III. plačilni razred po določenih sklepa deželnega zbora z dne 16. januarja l. 1909;
- b) asistenta s prejemki 3. plačilne stopnje VII. plačilnega razreda in s pravico do pomaknitve v VI. plačilni razred po določenih pod a) navedenega sklepa deželnega zbora;
- c) laboranta s prejemki 5. plačilne stopnje služabniškega osebja in s pravico do pomaknitve v višje plačilne stopnje po določenih prej navedenega sklepa deželnega zbora.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato. Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, tedaj glasujmo!

Gospodje, ki se strinjate s predlogi kmetijskega odseka, izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlogi so sprejeti.

S tem je ta točka dnevnega reda rešena in prehajamo k nadaljnji točki:

14. a) Poročilo upravnega odseka:

gledé načrta lovskega zakona (k prilogi 17.).

14. a) Bericht des Verwaltungsausschusses:

betreffend den Entwurf des Jagdgesetzes (Beilage 17.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Po naročilu upravnega odseka imel bi poročati o novem načrtu lovskega zakona. Ker je pa ravno danes od desne strani te visoke zbornice bil vložen predlog, ki zahteva prenaredbo do sedaj veljavnih določil lovskega zakona, zato je bi po današnji razpravi o ravno istem predmetu bilo v kratkem zopet treba obravnavati. Da se pa to ne zgodi, zato predlagam in prosim:

„Visoka zbornica skleni:

Razprava o načrtu novega lovskega zakona se odloži do tedaj, da se o danes predloženem predlogu poslanca grofa Margherija glede premembe nekaterih določil sedaj veljavnega lovskega zakona predloži poročilo in se potem skupaj o predlogu deželnega odbora in o tem predlogu poroča.“

Deželni glavar:

To je odložilen predlog. Gre po svojem bistvu na to, da se zadeva vrne odseku, da pozneje o njej poroča, in sicer obenem s predlogom gospodov poslancev Margheri in tovarišev, katerega sem že početkom seje omenil.

O tem predlogu se ima v zmislu § 52. opravilnika brez debate glasovati in vsled tega prosim tiste gospode poslance, ki se strinjate s tem odločilnim predlogom, da izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet in stem ta točka dnevnega reda rešena.

Prehajamo k nadaljni točki:

14. b) Poročilo upravnega odseka:

o ustanovitvi mesta deželnega zemljemerca (k prilogi 52.).

14. b) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über die Systemisierung der Stelle eines Landesvermessungsbeamten (zur Beilage 52.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Deželni odbor predlaga v svojem poročilu utemeljevanje, da se osnuj mesto deželnega zemljemerca. Ako uvažujemo, kolik nebroj projektov ima deželni odbor izvršiti za uravnavo potokov, rek in drugih voda in za napravo vodovodov in kako velikansko število projektov ima izvršiti za preložitve, oziroma naprave mnogih okrajnih, oziroma deželnih cest, in ako vpoštujemo, da je pri vseh teh projektih treba tudi zemljemerca, ki profilira mere dotičnih smeri uravnalnih del, je jasno, da je namestitev posebne deželnega zemljemerca povsem opravičena. Ako vzamemo honorarje, katere zahtevajo avtorizirani geometri za vsak dan takih del, in ako vpoštujemo, da bo za celo leto dovolj opravljanja takega deželnega zemljemerca, katerega plača ne bo presegala stroškov za vsakoletna plačila, izdana privatnim zemljemercem, je opravičena ta namestitev in jo je visokemu deželnemu zboru priporočati. Zaraditega v imenu upravnega odseka predlagam:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Za opravljanje geodetičnih del pri deželnih zgradbah se ustanovi mesto zemljemerca.

2. Deželni odbor se pooblašča, da to mesto razpiše in odda s prejemki V., VI. ali VII. činov-

nega razreda deželnih uradnikov, oziraje se na teoretično in praktično usposobljenost dotičnega prosilca.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato.

Ako se nihče ne oglasi, — (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich) je debata zaključena.

Prosim torej glasovati in prosim tiste gospode, ki pritrjujejo predlogom upravnega odseka, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet, s tem je rešena ta točka dnevnega reda in mi prehajamo k nadaljnji točki;

14. c) Poročilo upravnega odseka:

o peticiji občine Mengeš za uvrstitev občinske ceste Mengeš-Rodica med okrajne ceste (42/Pet.).

14. c) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über die Petition der Gemeinde Mannsburg um Einreihung der Gemeindestraße Mannsburg-Rodica unter die Bezirksstraßen (42/Pet.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Poročilo upravnega odseka in njega predlog je:

„Peticija se izroči deželnemu odboru v rešitev“, to pa zaradi tega, ker je absolutno treba nekakega skupnega merila, po katerem naj se osobito občinske ceste uvrščajo med okrajne, oziroma deželne ceste. Visoka zbornica sama pač ne more vršiti vseh potrebnih preiskav, lahko pa deželni odbor, ki ima na razpolago svoj tehnični urad, uvaža, ali je kaka cesta vredna uvrstitve v višjo kategorijo.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in prosim gospode, ki se strinjajo s predlogi gospoda poročevalca, da izvolijo vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k nadaljnji točki:

14. d) Poročilo upravnega odseka:

o peticiji občin Mekinje in Kamnik za uvrstitev občinske poti od deželne ceste Kamnik-Motnik do okrajne ceste Kamnik-Črna med okrajne ceste (41/Pet.).

14. d) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über die Petition der Gemeinden Mündendorf und Stein um Einreihung der Gemeindestraße von der Landesstraße Stein-Motnik bis zur Bezirksstraße Stein-Črna unter die Bezirksstraßen (41/Pet.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Tudi tukaj se gre za prošnjo, in sicer cestnega odbora za kamniški okraj, da bi se neka cesta sprejela med skladovne. Enako kakor v prejšnjem slučaju je upravni odsek tudi tu sodil, da gre prošnja deželnemu odboru v rešitev, kar s tem predlagam.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in prosim gospode, ki se strinjajo s predlogi gospoda poročevalca, da izvolijo vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k nadaljnji točki:

14. e) Poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslancev Matjašiča, Jarca in tovarišev, da se rok za brezobrestno posojilo vinogradnikom iz občin Radovica in Drašiči podaljša (št. VI).

14. e) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Matjašič, Jarc und Genossen um Fristverlängerung des unverzinslichen Darlehens den Weinbauern aus den Gemeinden Radovica und Drašiči (Nr. VI).

Prosim gospoda poročevalca.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica je gotovo uvidevala svoj čas veliko potrebo regeneriranja vinogradov in takratni zbornici se mora priznati, da je imela popolni zmisel za te prizadete vinorodne kraje.

Sedaj je pa prišla doba, da morajo ti vinogradniki vsled pogodbe, kakor jo je stavila država in dežela, vračevati ta prejeta brezobrestna posojila, in tako sta prišli tudi občini Radovica in Drašiči do tega, da bi morali vrniti prve obroke.

Ti dve občini pa sta bili l. 1910. in 1911. izredno hudo prizadeti po toči in drugih ujmah, tako da nista imeli nič dohodkov, in kdor ve, kako mora biti opustošen vinograd, kljub temu, da prihodnje leto ne bo donasal nobenih dohodkov, obdelan, temu bo jasno, da ti ljudje niso zmožni vrniti zapadlih rokov.

Upravni odsek je uvaževal te razloge in vsled tega predlaga:

„Prošnji se ugotovi in rok, zapadli za l. 1911. za vplačilo, podaljša do konca l. 1912.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Matjašič.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Jaz hočem tukaj pojasniti samo eno stališče, namreč to, da imajo v teh dveh občinah svoja zemljišča tudi posestniki, ki ne stanujejo v teh občinah. Jaz bi torej predlagal, da visoka zbornica vpoštevata tudi te posestnike, da ne pride do kakih preprirov, da so bili prezrti pri dovolitvi rokov za vračilo brezobrestnega posojila. Ti posestniki stanujejo v občinah Božakovo, Metlika, Podzemelj itd. Ti so bili torej ravnотako prizadeti, kakor oni v občinah Radovica in Drašiči.

Dalje bi, gospoda moja, tukaj predlagal, da bi se rok podaljšal vsaj za dve leti. Pomislite, da je les in ves naraščaj posebno v občini Radovica tako uničen, da ni pričakovati nobenega rodu, dokler se trta popolnoma ne obraste in ne dobi potrebnega naraščaja, in tako tamošnji vinogradniki še dolgo ne bodo imeli nobenih dohodkov iz svojih vinogradov, da bi mogli plačevati dotične roke.

Prosim torej, visoko zbornico, da se ta moj predlog soglasno sprejme.

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Jaz le toliko omenjam, da je upravni odsek uvaževal vse te razloge, ko je sklepal o samostalnem predlogu gospoda poslanca Matjašiča in je zato tudi predlagal, da se dovoli rok do 31. decembra 1912.

Če se pa dovoli še daljši rok, se bo pa potem nabralo toliko rokov, da bodo ljudje še težje plačevali. In zato mislim, da bodo ljudje, če bo letos boljša letina, že vrnili zapadle roke, če bo pa letos zopet, kar Bog obvaruj, slaba letina, potem bo pa deželni zbor prihodnje leto zopet lahko uvaževal tako prošnjo in dovolil nadaljnji rok za poplačilo brezobrestnega posojila, in zaradi tega prosim gospoda tovariša Matjašiča, da umakne svoj predlog.

Poslanec Matjašič:

Z ozirom na to izjavo gospoda poročevalca umaknem svoj predlog in prosim, da se sprejme predlog upravnega odseka.

Deželni glavar:

Glasovati nam bo torej samo o predlogu upravnega odseka.

Gospodje, ki se strinjate s tem predlogom, izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

14. f) Poročilo upravnega odseka:

o peticiji občine Gorje glede uvrstitve nekaterih občinskih cest med okrajne ceste (8/Pet.);

14. f) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über die Petition der Gemeinde Gorje um Einreihung einiger Gemeindestraßen unter die Bezirksstraßen (8/Pet.);

Prosim gospoda poročevalca.

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Z ozirom na to, da je upati, da bodo po novem cestnem zakonu v prošnji označene ceste itak prevzete med okrajne oziroma med deželne ceste, predlagam, da se ta prošnja izroči deželnemu odboru v nadaljnjo poslovanje.

Predlog upravnega odseka se glasi:

„Prošnja županstva Gorje glede uvrstitve nekaterih občinskih cest med okrajne se izroči deželnemu odboru.“

Deželni glavar:

Otvaram debato.

Želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne — glasujmo.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom upravnega odseka, izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

14. g) Poročilo upravnega odseka:

o nekaterih priredbah v deželni prisilni delavnici v Ljubljani (k prilogi 25.).

14. g) Bericht des Verwaltungsausschusses:

über einige Adaptierungen in der Landes-zwangsarbeitsanstalt in Laibach (zur Beilage 25.).

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo.

Poročevalec Piber:

Visoki deželni zbor! Že v VIII. seji dne 16. januarja 1909 smo dali deželnemu odboru nalog, da prenaradi v deželni prisilni delavnici nekatere stvari, ki so nujno potrebne z ozirom na vzgojo naše zanemarjene mladine. Deželni odbor je ustregel temu nalogu ter je podal poročilo, katero imate gospodje pred seboj. Glede tega poročila naj mi bo dovoljeno omeniti samo nekaj opazk.

Gospoda moja, vsi vemo, da je pri nas mladina čim dalje bolj zanemarjena in čim bolj posurovela. Toda tega žalostnega dejstva ne opažamo samo pri nas, o čim dalje bolj zanemarjeni mladini tožijo ravnотako druge dežele. Priznati moram, da kljub vsemu kulturnemu napredku mladina ne

napreduje, ampak zelo, zelo nazaduje. Z žalostjo moramo konstatirati, da pride naša mladina vedno pogostej v konflikt s kazenskim zakonom, da se čuje vedno pogostej o raznih ubojih, in da bi se sploh moglo v tem oziru veliko slabega povedati. Toda o tem ne bom govoril, ker so te razmere gospodom itak bolje znane, kakor pa meni. Imamo veliko humanitarnih zavodov in naprav, posebno pri nas, v prvi vrsti na religioznem stališču, kojih namen je oskrbeti za vzgojo zanemarjene mladine. Omenim samo Salezijance na Rakovniku. Hvala Bogu, da jih imamo, kajti če bi jih ne imeli, bi bila naša prisilna delavnica še veliko bolj napolnjena, kakor je pa že do sedaj. Zato moramo pač hvaležni biti, da imamo take humanitarne naprave, in da s tem odvrnemo veliko hudega zla pri mladini naši mili domovini.

Deželna prisilna delavnica, kakor je bila do sedaj, ni povsem ustrezala svojemu namenu, vendar je pa skušata zadostiti svoji nalogi, kakor je vedela in znala. Deželni odbor je ustregel našemu nalogu in se je potrudil, da se kolikor mogoče izboljšajo razmere v prisilni delavnici. Gospoda moja, vsaj vsi vemo, da je namen prisilnih delavnic, posebno pri mladini, vzgoja. Versko-nravna in navadna vzgoja mora v prvi vrsti priti v poštev. Vse drugo je postranska stvar in zato vidimo v poročilu, da se je deželni odbor trudil, da ustreže temu namenu, in je zato tudi izpremenil ime „poboljševalnica“ v „vzgojevališče“ in ime „korigend“ v „gojenec“. Kakor drugod, tako imajo tudi pri nas take vzgojevalnice namen, da bi se ti mladi izprideni ljudje navadili boljšega in lepšega življenja in da bi postali pošteni državljani in koristni člani človeške družbe.

Da se ta namen tem laže doseže, je skrbjeno s tem, da se ti mladi ljudje ločijo od drugih prisiljencev, ki so z njimi v isti hiši, po obleki, zunanosti in sploh v vsakem oziru. Vpliv slabih zgledov se nikjer tako očitno ne kaže, kakor ravno pri mladini, in zaradi tega je gotovo potrebno, da se ti mladi ljudje ločijo od starejših, ki so že popolnoma izprijeni, saj o teh ni upati, da bi se še poboljšali, kajti pri njih je izprijenost že postala: stara navada, železna srajca. Zato je prav, da so ti gojenci popolnoma ločeni od ostalih prisiljencev, kajti če bi bili skupaj z njimi v istih sobah, bi se navadili njihovih slabih navad, slišali bi slabe besede, videli bi slabe zglede, in tako bi se zgodilo, da bi prišli ti dečki iz take vzgojevalnice še bolj izprijeni, kakor so pa bili poprej.

Zato je prvi pogoj, če hočemo s to vzgojevalnico doseči kake uspehe, da so ti dečki popolnoma ločeni, da imajo čisto drugo vzgojo in da jim je dana prilika, se v vsakem oziru poboljšati. Nadalje je potrebno, da imajo ves vpliv pri vzgoji mladine, duhovnik, učitelj in zdravnik. Nekoliko se je temu že ustreglo, toda povsem še ne.

Pazniki, ki bodo nastavljeni pri teh gojencih, morajo biti bolj inteligentni in izobraženi, ne

smejo biti uniformirani in oboroženi, ampak nosijo naj civilno obleko. Z gojenci naj bodo vedno skupaj in naj uporabljajo ves svoj vpliv za versko in npravno vzgojo pri njih.

Prav iz srca privoščimo tem gojencem, da imajo nekoliko boljšo hrano in popolnoma umestno se nam zdi, da se ločijo v dva razreda, tako da se lahko, če se bo videlo, da so se poboljšali, pomaknejo v višji razred.

Glede pouka je na vsak način potrebno, da je pouk intenzivno verski pouk, in druga stvar je, da se predavanje vrši v taki obliki, kakor jo morejo umeti.

Želeti je še mnogo izprememb. Zato omenjam, da je sedanja priredba samo nekaj provizorij in da bo treba še marsikaj pregledati in izpopolniti. S tem, kar se je dozdal ukrenilo in napravilo, se kaže že nekaj napredek. Skušali bomo svoječasno predložiti visoki zbornici še druge izboljševalne predloge, s katerimi hočemo našo prisilno delavnico kolikor mogoče izpopolniti in moderno preosnovati, da bo v polni meri zadostovala svojemu vzvišenemu vzgojevalnemu namenu zanemarjene mladine.

Dobro v tem načrtu je tudi še določilo, da se sprejemajo v zavod dečki med 14. in 18. letom, ako bo skrbstveno sodišče priporočalo, in da je dežela pripravljena za nje nekaj žrtvovati.

Pripomnim še: želeti je, da se ta zavod razširi in da se nakupi v ta namen kaka kmetija na deželi, kjer bi se učenci, oziroma gojenci, lahko vadili v ekonomiji. Kmečkih delavcev čimdalje bolj primanjkuje. V tej vzgojevalnici pa bi mladi ljudje imeli priliko dovolj privaditi se kmečkemu delu ter dobiti veselje do istega.

Nakup kmetije v označeni namen pač momentano ni mogoč, bi preveč stalo, zato je predlaga deželni odbor, da se v deželni prisilni delavnici prirede nekatere naprave, ki bi deloma odgovarjale temu namenu.

V poročilu imate vse natančno označeno, koliko bo to stalo. Znašali bodo stroški za predelave v glavnem posloplju in za vpeljavo vodo voda 8000 K, za rastlinjak in delavnico 7300 K, in za telovadnico 5300 K, skupaj torej 20.600 K.

Prosim torej visoko zbornico, naj vzame to poročilo na znanje in pritrdi temu, kar je sklenil upravni odsek.

Omenjam naj še, da bo ta vzgojevalnica tudi velikega pomena za našo nameravano klavnico, ker bomo imeli poceni na razpolago delavne moči.

Ker bo v šoli tudi rastlinjak, bodo imeli učenci tam priliko vaditi se v vrtnarstvu in sploh v kmetijskih delih, da si bodo mogli v poznejših letih, ko bodo odpuščeni, služiti svoj kruh in da postanejo tako pošteni člani človeške družbe. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Predlog upravnega odseka se po vsem tem glasi:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor naj v poročilu označene priredbe v deželni prisilni delavnici izvrši ter stroške v največjem znesku 20.600 K v ta namen uporabi.“

Deželni glavar:

Otvaram debato.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Predlagam, da se sprejme sledeči spreminjevalni predlog (here — liest):

„Deželni odbor se pooblašča, da zvrši v poročilu označene priredbe v deželni prisilni delavnici, ter da v ta namen vporabi do 20.600 K.“

Deželni glavar:

Predlog, ki ga je stavil gospod poslanec dr. Krek, je v razpravi.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Piber:

Se prilagodim temu predlogu.

Deželni glavar:

Torej glasujemo!

Gospodje, ki se strinjate s predlogom, ki ga je stavil gospod poslanec dr. Krek, in kateremu se je gospod referent prilagodil, izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Sedaj pridemo k poročilom finančnega odseka in sicer pride na vrsto točka:

15. a) Poročilo finančnega odseka:

o prošnji Slov. čebelarskega društva za Kranjsko o podpori čebelarstva (732/Pet. l. 1910.).

15. a) Bericht des Finanzausschusses:

über die Petition des Slov. Bienenzuchtvereines für Krain um Förderung der Bienenzucht (732/Pet. de 1910.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Krek:

Gospodje imate poročilo finančnega odseka, v rokah.

Predlagam torej, da sprejmete odsekovne predloge, ki se glase:

1. „Prošnja se odstopi deželnemu odboru v primerno uvaževanje.

2. Deželnemu odboru se naroča, naj stopi v dogovor z deželno vlado, da se ukrenejo primerna

določila v varstvo čebelarstva glede na nevarnosti od trgovcev z medom in od industrialnih podjetij.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, — (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich), bomo glasovali.

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s predlogi finančnega odseka, da izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

15. b) Poročilo finančnega odseka:

o prošnji krajevnega odbora c. kr. pletarske šole v Radovljici za podporo (704/Pet. leta 1910.);

15. b) Bericht des Finanzausschusses:

über die Petition des Ortskomités der k. k. Flechtereischule in Radmannsdorf um Subvention (704/Pet. de 1910.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Krek:

Prosim, da se sprejme odsekovni predlog, glaseč se:

„Prošnja se odstopi deželnemu odboru v rešitev.“

Deželni glavar:

Otvaram debato. Želi kdo besedo?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati!

Gospodje, ki se strinjajo z odsekovnim predlogom, blagovolijo naj vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Nadaljnja točka:

15. c) Poročilo finančnega odseka:

o prošnji c. kr. centralnega zavoda za meteorologijo in geodinamiko na Dunaju za podporo (43/Pet.);

15. c) Bericht des Finanzausschusses:

über die Petition der k. k. Zentralanstalt für Meteorologie und Gädinamik in Wien um Subvention (43/Pet.);

je prišla pomotoma na dnevni red, kajti bila je že rešena v prejšnji seji.

Prehajamo torej k točki:

15. č) Poročilo finančnega odseka:

o prošnji zdravstvenega zastopa v Novem mestu za prispevek k poplačilu obresti v znesku 5400 K in zvišanje prispevka k plači primarija na 3000 K (21/Pet.);

15. č) Bericht des Finanzausschusses:
über die Petition der Sanitätsdistriktsver-
tretung in Rudolfswert um einen Beitrag
zur Zahlung der Zinsen per 5400 K und um
Erhöhung des Beitrages zum Gehalte des
Primarius auf 3000 K (21/Pet.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Pogačnik:

Visoka zbornica! Zdravstveni zastop novo-meški je prosil, da se mu tudi letos obresti dolga v znesku 4500 K poplačajo in zviša letni prispevek k plači primarija od 1000 na 3000 K. Pri tej razpravi se je v finančnem odseku o tem govorilo, kako se pri nas na Kranjskem navadno snujejo bolnice po deželi. Lepega dne se snide zdravstveni zastop, nekdo predlaga ustanovitev bolnice, predlog se sprejme. Nato se prične bolnica zidati in prostori se opremijo z najmodernejšim, kar se dobi na svetu, ker vsak zastop pravi: treba je nekaj vzornega napraviti, pri nas se ne bodo v zavodu samo bolni zdravili, ampak da se bodo tudi zdravi, ki bodo hodili notri in pa zdravniki sami kaj naučili. Ko je bolnica dozidana, pride prva prošnja: deželni zbor daj nam saj v delno povračilo stroškov toliko in toliko! Prošnji se ugotovi in ko jej je bilo ugodeno, pride druga prošnja: za brezobrestno posojilo prosimo. Čudno je, da se ta beseda „brezobrestno posojilo“ ravno pri zdravstvenih zastopih tolmači tako, kakor da bi se popolnoma krila s pojmom „prispevek“, razume se ta beseda tako, da naj bo dotično posojilo ne samo brezobrestno, ampak tudi nevračljivo. Ko so torej dobili prispevek k zgradbenim stroškom in potem še brezobrestno posojilo, pridejo z zahtevo: sedaj pa, dežela plačaj zdravnika in daj nam še pravico javnosti. Pravico javnosti dobijo in ubogi kranjske dežele se potem tam zdravijo na troške dežele. Zdravstveni zastop vedno pravi: bolnica je potrebna, ker je treba, da se ljubljanska bolnica, deželna bolnica razbremenijo, drugič pa, da so zidali zgolj s stališča človekoljubja. Prvi razlog ne velja več, deželne bolnice ni treba več razbremeniti, ker ima vsled raznih prizidav vedno prostora zadosti. Semtertje se pripeti, da morda nekoliko dni primanjkuje prostora, splošno ga je vedno dovolj. Človekoljubje je pa čednost, pa neha čednost biti, če jo izvršujemo na troške kakega drugega. Ko ima enkrat bolnica pravico javnosti, jim dežela povrnila troške za zdravnike, kaže se včasih neko človekoljubje pri gospodih zdravnikih, katerim tega ne štejem v zlo. V Ljubljani znaša povprečna oskrbna doba samo 15 dni, na deželi nimamo nadzorstva v škodo deželnih financ. Iz človekoljubja pridržujejo včasih bolnika več časa kakor neobhodno potrebno, ali pa, ker imajo ravno dovolj prostora — vse to seveda na troške dežele!

V dokaz, koliko je že dežela storila ravno za Novomesto in sploh za Dolenjsko, naj služijo samo te-le številke: javna ženska bolnica v Novem

mestu je leta 1908. dobila od dežele prispevek za zgradbo v znesku 55.000 K. Dalje prejema od 1. novembra 1908. letni prispevek k plači primarija 1000 K. Na prispevkih v poplačilo obrestovanja dolga je prejela 1. 1909. — 2846 K, 1. 1910. 5400 K in 1. 1911. — 5400 K, na oskrbnih troških pa je 1. 1910. plačala dežela 35.601 K, 1. 1911. pa 35.994 K.

V Novem mestu, oziroma v Kandiji je tudi bolnica usmiljenih bratov. Zato je znašal letni prispevek za vzdrževanje do 1. 1909. — 12.000 K in po letu 1910. dalje pa 20.000 K, kot enkratni prispevek za zgradbo je pa dobila bolnica 20.000 K in potem še brezobrestno posojilo 30.000 K.

Torej danes dobiva bolnica usmiljenih bratov v Kandiji na leto 20.000 K, ko ima veliko več bolnikov kot ženska v Novem mestu in ti usmiljeni bratje pravijo: dežela, mi ne reflektiramo nič več na prispevke, vrnemo tudi posojilo, ako se da bolnici pravica javnosti.

Razentega imamo na Dolenjskem tudi še občinsko bolnico v Krškem, ki dobiva za enega zdravnika letni prispevek 1000 K, za drugega zdravnika, čegar mesto pa ni zasedeno, pa 400 K, in katera je za oskrbne troške leta 1910. prejela 11.993 K in 1. 1911. pa 18.555 K.

Kakor rečeno, način zidanja in vzdrževanja okrožnih bolnic si nekateri zdravstveni zastopi mislijo kaj lahko in enostavno, ker upajo na troške dežele poceni izhajati. Okrožne bolnice morajo v prvi vrsti vzdržati okraji ne dežela. Vpoštevaje navedene številke, finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni;

Prošnja zdravstvenega zastopa v Novem mestu za poplačilo obresti se odkloni; prispevek k plači primarija ostane 1000 K.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Jarc.

Poslanec Jarc:

Predlagam, da se sprejme sledeča resolucija (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, naj prouči vprašanje asanacije financ javnih bolnišnic v Krškem, v Novem mestu in v Postojni, pri čemer naj pazi posebno na to, da se uredi uprava in režija omenjenih bolnišnic kar najbolj ekonomično. O tem naj poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju in eventualno stavi primerne nasvete.“

Deželni glavar:

Ta resolucija je tudi v razpravi.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Triller:

Poslanec dr. Triller:

Jaz ne vem, če sem gospoda poročevalca prav razumel ali ne. Ampak jaz sem ga tako razumel, da se ženski bolnici v Novem mestu ta podpora 5400 K za poplačilo obresti od dolgov odslej odkloni. (Poročevalec — Bericht-erstatte Pogačnik: „Da!“)

Proti takemu predlogu se moramo na vsak način upreti. Kajti če pogledamo deželni proračun, vidimo, da je ravno poglavje glede zdravstva v primeri z drugimi poglavji precej mačehovsko obdarjeno.

To je gotovo, da ženska bolnica v Novem mestu našo deželno bolnico precej razbremeni, čeprav po mnenju gospoda referenta tega ni več treba; take karitativne naprave pa tudi niso nikoli predrago opremljene, in jih je treba kolikor mogoče podpirati. Če je bila ženska bolnica v Novem mestu lansko in predlansko leto vredna podpore po 5400 K, potem jaz ne uvidevam, kako pride ta bolnica do tega, da se ji kar naenkrat odtegne ta podpora, do katere ima temveč pravice, ker je z vso sigurnostjo na njo računala. S tem se bolnici izreče nekako nezaupanje: Iz celega interesantnega poročila gospoda poročevalca pa ne posnamem niti ene točke, ki bi opravičevala to nezaupanje.

Zaraditega se usojam nasprosti predlogu finančnega odseka staviti sledeči predlog:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji zdravstvenega zastopa v Novem mestu za prispevek k poplačilu obresti v znesku 5400— K se ugoti.“

Deželni glavar:

K besedi se je dalje oglasil gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Mi moramo biti seveda za predlog gospoda poročevalca in moramo predlog gospoda dr. Trillerja odkloniti, že iz tega razloga, ker so se razmere pri tej bolnici toliko izpremenile, da sedaj nima več deficita.

Gospodje vedno naglašajo, da moramo štediti (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Štedite tam, kjer lahko štedite, ne pa pri karitativnih napravah!“) in zato predlagam, da se prošnja odkloni.

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena in ima sklepno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Pogačnik:

Na izvajanja gospoda tovariša dr. Trillerja bi le toliko omenjal, da se mi zdi zahteva,

takim karitativnim napravam toliko pomagati, da morajo shajati, za prva leta morda še opravičena. Ko pa dobijo pravico javnosti, imajo pa že toliko dohodkov, da mora prenehati vsaka daljna podpora, ker slabi vzgledi pokvarjajo dobre šege.

Kakor vidite, zadeva prihodnja točka dnevnega reda enako prošnjo, v kateri prosi zdravstveni zastop v Postojni analogno, kakor novomeški zdravstveni zastop, da se mu poplačajo obresti od dolga za tamošnjo bolnico.

Potem bomo zidali še bolnico v Kranju, za kar se vrše že dolgo časa tozadevne obravnave, tam bodo zopet zahtevali, da naj dežela daje podpore.

Če bo dežela tako naprej skrbela za amortizacijo dolga in za poplačilo obresti, Vam zidamo bolnice, koder hočete po Gorenjskem ali pa po Notranjskem.

Jaz torej vzdržujem predlog finančnega odseka in predlagam, da se predlog gospoda poslanca dr. Trillerja odkloni. Priporočam pa obenem, resolucijo gospoda poslanca Jarca.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati, in sicer najprej o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca dr. Trillerja, ki se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji zdravstvenega zastopa v Novem mestu za prispevek k poplačilu obresti v znesku 5400 K se ugoti.“

Prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Je manjšina, predlog je torej odklonjen. Prehajamo sedaj k predlogu odsekovega.

Gospodje, ki se strinjate z odsekovim predlogom, prosim, da izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Prehajamo končno še k resoluciji gospoda poslanca Jarca, katere, mislim, ni treba še enkrat prečitati. Ker se to od nikogar ne želi, prosim gospode, ki se strinjajo s to resolucijo, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeta in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Prehajamo k točki:

15. d) Poročilo finančnega odseka:

o prošnji zdravstvenega zastopa v Postojni za redno letno podporo (68/Pet.)

15. d) Bericht des Finanzausschusses:

über die Petition der Sanitätsdistriktsvertretung in Adelsberg um ordentliche Jahressubvention (68/Pet.)

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Pogačnik:

Visoka zbornica! Zdravstveni zastop postojnski je, kakor že omenjeno, enako kakor novomeški, prosil za prevzetje plačila obresti od dolga za bolnico, in sicer obresti v znesku 5120 K. Postojnski zdravstveno-okrožni zastop je zapisal številko 5120 K. Kje je to številko dobil, ni nikjer razvidno, ker nimamo pred seboj nič drugega, kakor samo eno polo papirja in dve letni poročili, iz katerih je razvidno, koliko je bilo v bolnici oskrbovanih bolnikov vsled bolezni dihal, na ušesih in na nalezljivih in kužnih boleznih itd. Kje pa se je napravil dolg, to ni nikjer povedano in zato je finančni odsek analogno, kakor pri novomeškem zdravstvenem zastopu in dalje tudi že zaradi pomanjkanja vsake priloge sklenil predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja zdravstvenega zastopa v Postojni se odkloni.“

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Ako se nihče ne oglasi, — (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich) je debata zaključena.

Prosim torej glasovati in prosim tiste gospe, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, da blagovolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Sedaj pa bom jaz današnjo sejo zaključil.

Naznanjam še, da ima upravni odsek sejo v torek dne 6. t. m. ob 10. uri dopoldne v lokalu S. L. S. Na dnevnem redu bo razprava o vodopravnem zakonu.

Nadalje ima sejo personalni odsek takoj po plenarni seji v sobi kluba gospodov veleposestnikov.

Kmetijski odsek zboruje v torek dne 6. t. m. ob 5. uri popoldne v lokalu S. L. S.

Finančni odsek ima prihodnjo sejo v torek ob 10. uri dopoldne ravnotako v sobi S. L. S.

Končno ima sejo imunitetni odsek v torek dne 6. t. m. ob 6. uri zvečer v sobi gospodov veleposestnikov.

Prihodnja zbornična seja bo v sredo dne 7. februarja t. l. ob pol 10. uri dopoldne.

Na dnevni red pridejo točke današnjega dnevnega reda, ki še niso bile rešene in še nadaljnje točke, ki jih bom pravočasno določil.

Seja je zaključena.

Konec seje ob 1. uri 5 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 1 Uhr 5 Minuten nachmittags.

Dodatek — Anhang.

I.

Selbständiger Antrag
Graf Margheri und Genossen.

Gesetz

gültig für das Herzogtum Krain
womit der § 1. des Gesetzes vom 22. August 1889,
Nr. 20 betreffend die Schonzeiten des Wildes
abgeändert wird.

Über Antrag des Landtages Meines Her-
zogtums Krain finde Ich anzuordnen wie folgt.

Artikel I.

§ 1. des Gesetzes vom 22. August 1889, L. G. B.
Nr. 20, wird in seiner gegenwärtigen Fassung
außer Kraft gesetzt und hat künftig zu lauten

§ 1.

Bei Ausübung der Jagd ist folgende Schon-
zeit zu beobachten:

1. Für weibliches Rot und Damwild und Wild-
kälber vom 1. Februar bis 30. September.
2. Für den Steinbock vom 1. Dezember bis
31. August, für die Steingais und des Stein-
kitz das ganze Jahr.
3. Für Gemsböcke vom 15. Jänner bis 31. Juli.
4. Für Gemsgaisen und Gemskitze vom 1. De-
zember bis 15. August.
5. Für Rehböcke vom 1. Februar bis 15. Mai.
6. Für Rehgaissen und Rehkitzen vom 1. Jänner
bis 15. September.
7. Für den Hasen vom 15. Februar bis 1. Au-
gust.
8. Für Auerhähne vom 1. Juni bis 31. März.
9. Für Birkhähne vom 15. Juni bis 31. März.
10. Für Auer-Birkhennen das ganze Jahr.
11. Für Fasanen vom 1. Februar bis 31. August.
12. Für das Haselhuhn, Schnee- und Stein-
hühner vom 1. Februar bis 15. August.
13. Für Rebhühner und Wachteln vom 1. De-
zember bis 15. August.
14. Für Waldschnepfen vom 1. April bis 15. Au-
gust.
15. Für Stockenten vom 15. März bis 31. Juli.
16. Für andere Wildenten, dann Gänse, Sumpf-
und Wasservogel vom 16. April bis 30. Juni.
17. Für Wildtauben vom 16. Februar bis 15. Mai.

Beim Rot, dann Reh und Gemswild gilt das
Jungwild als Kalb oder Kitz bis zum 1. Juli
des nach der Geburt folgenden Jahres.

Margheri m. p.,
Barbo m. p., Born m. p., Franz Gale m. p.,
Lichtenberg m. p., Dr. Eger m. p., Apfal-
trern m. p., Rechbach m. p.

II.

Samostalni predlog

poslancev J. Ravnikarja, dr. Ig. Žitnika in to-
varišev, glaseč se:

Visoki deželni zbor skleni:

„Ustanovi naj se mesto okrožnega
zdravnika za kraje na Pivki in v Košanski
dolini s sedežem v Šent Petru na Krasu!“

V Ljubljani, dne 1. februvarja 1912.

Ravnikar l. r.,

Matjašič l. r., dr. Žitnik l. r., Pogačnik l. r.,
Drobnič l. r., Lavrenčič l. r., Jarc l. r., I. Pi-
ber l. r., Košak l. r., Dimnik l. r., Demšar l. r.,
Vehovec l. r., Hladnik l. r., Povše l. r., Kobil. r.,
Zabret l. r., Dular l. r., dr. Lampe l. r., Bar-
tol l. r., Jaklič l. r.

III.

Samostalni predlog

poslanca Dularja in tovarišev.

Za Dolenjsko, zlasti za novomeški okraj,
so cigani velika nadloga. Ne samo, da imetje
prebivalstva pred njimi posebno po vaseh in
seliščih, ki so oddaljena od prometa, nikdar
ni varno, si jih ljudje niti ne upajo naznaniti
oblasti, ker se boje njih groženj. Zgodila so se
dostikrat tudi nasilstva, ki so pa ostala ne-
kaznovana, ker je cigana težko izslediti. Naj-
žalostnejše pa je, da vhaajo k ciganom delo-
mržni posli in s tem množe vrste brezdelnih
klatežev.

Zato predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča

1. naj dožene po županstvih približno šte-
vilo ciganov na Kranjskem in njih domo-
vinstvo, kolikor je to mogoče,

2. naj v zvezi z deželno vlado stori vse mogoče, da se odpravi brezdelno klatenje ciganov in ti prisilijo k delu,

3. naj proučuje vprašanje stalne naselitve ciganov in naj poroča o tem deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju.

V Ljubljani, dne 1. februvarja 1912.

Dular l. r.,

Šusteršič l. r., Vehovec l. r., Košak l. r., Jarcl. r., Fr. Demšar l. r., Hladnik l. r., Dimnik l. r., Drobníč l. r., Ravnikar l. r., Matjašič l. r., Zabret l. r., Povše l. r., dr. Pegan l. r., Lavrenčič l. r.

IV.

Samostalni predlog

poslancev Matjašiča in tovarišev za zgradbo mosta čez Kolpo pri Gribljah.

Ker je promet med Kranjsko in Hrvatsko ob Kolpi jako živahen, se živo čuti pomanjkanje dobrih prometnih sredstev, zlasti mostov. Na celi progi od Vinice do Metlike ni nobenega mostu čez Kolpo. Ta nedostatek se pa bo občutil še bolj, ko se otvori belokranjska železnica. Nujno je potreben zlasti most pri Gribljah, ki bi promet iz velikih vasi in vlastelinstev onstran Kolpe obrnil na Kranjsko do kolodvorov v Gradcu in Črnomlju.

Zato predlagamo:

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj nemudoma poizve mnenje hrvatske vlade glede zgradbe mostu v Gribljah, posebno z ozirom na primeren prispevek k zgradbi in naj po vsebini odgovora, ki ga prejme, ukrene, kar je nadalje potrebno.

V Ljubljani, dne 1. februvarja 1912.

Matjašič l. r.,

Vehovec l. r., Kobi l. r., Košak l. r., Drobníč l. r., dr. Žitnik l. r., Dular l. r., Zabret l. r., Ravnikar l. r., Šusteršič l. r., Bartol l. r., Jarcl. r., Jaklič l. r., Lavrenčič l. r., dr. Zajec l. r.

V.

Interpelacija

poslanca Matjašiča in tovarišev do gospoda deželnega glavarja.

Ob kolavdaciji Drašičke ceste se je pokazalo, da je cesta tako slabo zgrajena, da je organi deželnega odbora niso hoteli odobriti, dokler se temeljito ne popravi. Prebivalstvo je opozarjalo že prej, da se cesta slabo gradi, a brez uspeha.

Da se za bodoče preprečijo enaki slučaji je važno, da se dožene v tem slučaju, kdo je

kriv površni izvršitvi, ali samo podjetništvo, ali tudi površno nadzorstvo.

Zato vprašamo gospoda deželnega glavarja:

1. Ali mu je znana slaba izvršitev Drašičke ceste?

2. Ali hoče dognati, kdo je temu vzrok?

Matjašič l. r.,

Drobníč l. r., Kobi l. r., Dimnik l. r., dr. Žitnik l. r., Dular l. r., Ravnikar l. r., Zabret l. r., Košak l. r., Bartol l. r., dr. Zajec l. r., Jarcl. r., Lavrenčič l. r.

VI.

Interpelacija

poslancev dr. Pegana in tovarišev na Njega Eksclenco gospoda deželnega predsednika zaradi postopanja nekaterih okrajnih glavarstev, ki županska poročila dajejo kontrolirati po orožnikih.

Dan za dnem se množe posli občin v prenešenem področju. Pritožbe županstev se množe, da prenešenega dela ne morejo več zmagovati, da ti posli povzročijo ne samo mnogo več truda in dela kakor oni v lastnem območju, nego da povzročajo tudi vse polno stroškov in izdatkov.

Že v tej zbornici se je opozarjalo visoko vlado, da bo treba prej ali slej skrbeti za to, da dobe občine pokritje — če ne celostno pa vsaj delno — za to, da opravljajo posle prenešenega delokroga. Dosedaj se v tem oziru ni nič storilo, dasiravno raste z delom tudi nevolja županstev.

Županstva pa bi bila pripravljena še nekoliko pretrpeti, če se ne bi z njimi tako postopalo, da mora razburiti kri najmirnejšega človeka. Okrajna glavarstva zahtevajo od županstev v smislu obstoječih postav uradnih poročil o raznih obrtnih, vojaških in drugih zadevah. Po svojem izprevidenju in vpoštevajoč koristi ljudstva se gospodje župani trudijo, zadostiti tem zahtevam in store vse, da so okrajna glavarstva vestno obveščena. Kako se pa taka poročila na pristojnih mestih upoštevajo, se razvidi iz tega, da navadno po par dneh za županskim poročilom pride poizvedovat orožništvo o isti stvari. Iz tega se razvidi, da okrajna glavarstva županskim poročilom ne verjamejo, nego da v naknadno kontroliranje pošiljajo iste stvari v poročanje orožništvu.

Kakšno spoštovanje naj ima potem ljudstvo proti izvoljenim županom, če velja njihova beseda in njihovo poročilo manj kot poročilo orožnikov? Kakšno veselje imajo potem takem gospodje župani do vestnega opravljanja prenešenega delokroga?

A ne samo to, da pridejo orožniki poizvedovat k ljudem, če so županska poročila resnična, so se dogodili tudi slučaji, da je orožnik prišel naravnost na odgovor staviti župana zaradi oddanega poročila. Več takih slučajev se je dogodilo na Jesenicah in drugod.

V interesu ugleda županstev je, da se ali takih poročil od županstev več ne zahteva, če se jih pe zahteva, da se jih ne oddajo v naknadno kontroliranje orožnikom.

Najbridkejša pa občutijo to zapostavljenje občinski odbori, katere se pred podelitvijo koncesij vpraša za njihovo mnenje, kakor to določa obrtni red. Dasiravno ta postava nima nobenega določila, da bi se moralo za mnenje vprašati tudi orožnike, se to vendar le vedno dogaja. Koliko se upošteva mnenje občinskega odbora in koliko poročilo orožništva, se razvidi najbolj iz efekta: če sta si mnenje občinskega odbora in orožništva navskriž, obvelja to, za kar se je izreklo orožništvo.

Podpisani stavijo na Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika vprašanje:

1. Ali je Njega ekscelenci to postopanje podrejenih mu okrajnih glavarstev znano?

2. Ali hoče Njega ekscelenca na primeren način poskrbeti in okrajna glavarstva pod-

učiti, naj se dajo v prihodnje, kjer bi bila potrebna natančnejša poročila, ki jih županstva niso v stanu dati, orožništvu navodila, naj le z največjo diskrecijo o isti stvari poizvedujejo, o kateri je županstvo že poročalo?

Ljubljana, dne 1. februarja 1912.

Dr. Pegan l. r., I. Piber l. r., Matjašič l. r., Drobnič l. r., Košak l. r., Dimnik l. r., Zabret l. r., dr. Zajec l. r., Lavrenčič l. r., Bartol l. r., Jarc l. r., Dular l. r., Ravnikar l. r., Jaklič l. r., Hladnik l. r., Šusteršič l. r., Fr. Demšar l. r., dr. Žitnik l. r.

VII.

Samostalni predlog
poslanca Vehovec in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

Zakon o licencovanju bikov naj se izpremeni primerno sedanjim razmeram.

Vehovec l. r.,

Matjašič l. r., Kobi l. r., Dimnik l. r., Zabret l. r., dr. Pegan l. r., Šusteršič l. r., Bartol l. r., Košak l. r., Jarc l. r., Jaklič l. r., dr. Žitnik l. r., Dular l. r., Fr. Demšar l. r., Hladnik l. r., Ravnikar l. r., Perhavec l. r.

